

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

INTERNACIONALIZACE ŘEŠENÍ KOLUMBIJSKÉHO KONFLIKTU

ROLE USA A EU

Nad'a Závodníková

Konzultant: Mgr. Tomáš Karásek

Praha 2006

Prohlašuji, že jsem práci **Internacionalizace řešení konfliktu v Kolumbii: Role EU a USA** zpracovala samostatně a uvedla v ní všechny zdroje, s nimiž jsem pracovala. Použití těchto zdrojů jsem v textu řádně vyznačila.

V Praze 19.5.2006

Radě Kávodníková

OBSAH	1
POUŽITÉ ZKRATKY	2
ÚVOD	3
1. HISTORIE KONFLIKTU	6
1.1 Kořeny konfliktu	6
1.2 Transformace rolnických povstaleckých skupin do geril	7
1.3 Drogy a <i>paramilitares</i>	10
1.4 Mírová jednání	12
1.5 Internacionalizace kolumbijského konfliktu	13
2. ROLE USA V KOLUMBIJSKÉM KONFLIKTU	17
2.1 Motivy	17
2.2 Vztahy USA a Kolumbie	18
2.3 Clintonova politika izolace	19
2.4 Návrat Kolumbie na mezinárodní scénu.....	21
2.5 Plan Colombia (PC) – první fáze	22
2.6 Bushova administrativa (2000-2004)	25
3. POZICE EVROPSKÉ UNIE V KOLUMBIJSKÉM KONFLIKTU	29
3.1 Motivy	29
3.2 Vzájemné vztahy EU a Kolumbie	30
3.3 EU a internacionalizace kolumbijského konfliktu	32
3.4 EU a Plan Colombia (PC).....	34
3.5 EU na rozcestí	35
3.6 Evropská strategie postupu v Kolumbii	37
Z Á V Ě R	40
RESUMÉ	43
SEZNAM LITERATURY	44
PŘÍLOHA 1	48
PŘÍLOHA 2	49

POUŽITÉ ZKRATKY

ADM-19 - Alianza Democrática Movimiento 19, Demokratočká alianč – hnutí 19

ANAPO - Alianza Nacional Popular, Národní lidové alianč

AUC - Autodefensas Unidas de Colombia

CAN - Comunidad Andina de Naciones, Andské společenství

ELN - Ejército de Liberación Nacional, Vojsko národního osvobození

EPL - Ejército de Popular de Liberación, Lidová osvobozenecká armáda

FARC - Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia, Revoluční ozbrojené síly
Kolumbie

GSP Drug system / GSP + - General System of Preferences

IDP – Internally displaced persons, vnitřně vysídlené osoby

M-19 – Movimiento 19, Hnutí 19

PC – Plan Colombia

SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU

ÚVOD

Kolumbie se již přes 40 let potýká s problémem nelegálních ozbrojených skupin, které převzaly kontrolu nad značnou částí území a staly se hlavními producenty kokainu a heroinu. Činnost geril a *paramilitares* se s příchodem globalizace stala palčivou otázkou pro většinu zemí světa, kterou znepokojovala nejen produkce drog, ale i nárůst násilí a porušování lidských práv v zemi. Zhoršující se bezpečnostní a socioekonomická situace v Kolumbii donutila značnou část obyvatelstva k emigraci do sousedních států a lukrativnost obchodu s drogami se stala hrozbou možného rozšíření pěstování a výroby drog do příhraničních oblastí Ekvádoru, Brazílie, Peru a Venezuely. Tento vývoj hrozil potenciální destabilizací značné části Jižní Ameriky, jeho dopady však byly znatelné i mimo území regionu. Ačkoli se USA a postupně i ES snažily dlouhodobě řešit, resp. omezit výrobu drog, jejich úsilí se setkalo s neúspěchem. Aktivity USA a ES/EU se totiž soustředily pouze na drogovou problematiku, přičemž přehlížely fakt, že za produkcí drog stojí právě gerily a *paramilitares*. K posunu ve vnímání charakteru konfliktu a jeho příčin došlo teprve v roce 1998, kdy kolumbijský prezident Andrés Pastrana poukázal na to, že je nutné obě otázky (tedy produkci drog a činnost nelegálních ozbrojených skupin) řešit současně. Právě období od nástupu prezidenta Pastrany je označováno jako internacionalizace řešení kolumbijského konfliktu. Toto označení vyjadřuje to, že mezinárodní komunita začala situaci v Kolumbii považovat za nebezpečnou pro mír a bezpečnost v regionu, resp. západní hemisféry.

Cílem této práce je zodpovědět následující otázky: nakolik se internacionalizace řešení kolumbijského konfliktu stala podnětem pro širší zapojení Evropské unie a Spojených států, jakou roli hrály motivy obou aktérů a jaký vliv měla forma zapojení těchto zahraničních aktérů na řešení konfliktu? Vysvětlení důvodů a způsobů zapojení hlavních aktérů do kolumbijského konfliktu bude vycházet z analýzy významu internacionalizace řešení konfliktu v rámci mezinárodní komunity se zaměřením na USA a EU. Analýzou formy zapojení EU a USA se také pokusím vysvětlit problematiku vlivu těchto aktérů na řešení kolumbijského konfliktu. Z obou analýz potom vyplývá srovnání přístupu a formy zapojení obou aktérů, které vzhledem k vzájemné provázanosti jednotlivých částí není zpracováno jako samostatná kapitola.

Téma internacionalizace řešení kolumbijského konfliktu s důrazem na zapojení USA a ES/EU je pojato chronologicky s cílem podrobněji analyzovat příčiny konfliktu, motivy a formy zapojení jednotlivých aktérů. Samotná práce se částečně odchýlila od původního projektu ve dvou bodech. Primárně se jedná o otázku a podrobnější rozbor španělské politiky vůči Kolumbii. Ačkoli to bylo právě Španělsko, které se zasadilo o začlenění kontinentu Latinské Ameriky do agendy ES, jeho zájem o Kolumbii postupně

klesal. Tento vývoj nastal nejen v důsledku hlubšího zapojení Španělska do evropských struktur, které mu umožňovaly další rozvoj, ale i na základě přeformulování španělských zájmů v zahraničí. Vzhledem k rozsahu a míře zapojení ostatních evropských států v Kolumbii se tedy tato otázka ukázala jako nerelevantní.

Druhá změna spočívá v začlenění problematiky vnímání americké a evropské pomoci v samotné Kolumbii, resp. z pohledu jejich prezidentů do kapitol věnujících se postoji USA a EU vůči konfliktu.

Práce se skládá ze tří kapitol. První kapitola se věnuje historii vzniku a vývoje kolumbijského konfliktu. Tato historická analýza je zaměřena na identifikaci příčin a problémů stojících v pozadí konfliktu spolu s jejich proměnami v čase. Součástí této kapitoly je i stručné přiblížení hlavních aktérů kolumbijského konfliktu.

Obsahem druhé kapitoly je potom rozbor přístupu Spojených států k situaci v Kolumbii. Hlavní důraz je kladen na definování motivů, které USA vedly k zapojení do dění v Kolumbii, a na proměny konceptů americké zahraniční politiky vůči této zemi.

Postoj ES/EU ke Kolumbii je v rámci třetí kapitoly rozebírán na základě regionálních a následně bilaterálních vztahů. Preference spolupracovat primárně s Andským společenstvím a teprve návazně se samotnou Kolumbií vyplývá ze snahy EU přistupovat ke kolumbijskému konfliktu komplexně a zamezit tím jeho šíření do okolních států s cílem podpořit integrační snahy v regionu. Kapitola se zaměřuje nejen na definici evropské politiky, ale také na podněty a okolnosti jejího vzniku.

V závěru potom poukazují na to, že na angažmá obou stran v řešení situace v Kolumbii měly velký vliv události na mezinárodní scéně – jmenovitě válka proti terorismu a vyhlášení války v Iráku. Oba tyto faktory přispěly k redefinici postojů obou stran, které mají potenciál směřovat ke spolupráci EU a USA v řešení kolumbijského konfliktu.

Stěžejními zdroji při psaní této práce byly reportáže organizace *International Crisis Group (ICG)*, příspěvky v *Colombia Journal* a studie zveřejněné v odborných časopisech (především *Current History* a *Journal of Drug Issues*) a na stránkách amerických univerzit. V množství a kvalitě zdrojů zabývajících se působením USA a působením EU v Kolumbii byl znatelný rozdíl. Zatímco americká politika je monitorována kontinuálně, často se nevyhne ideologickému pohledu na situaci. Naopak činnost EU v Kolumbii je pouze stručně prezentována na stránkách věnujících se vnějším vztahům EU (http://ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/intro/index.htm) a v podstatě nebyla podrobně rozebrána v žádném odborném časopise. Tento fakt považují za paradoxní vzhledem k tomu, jaký význam je přisuzován EU v řešení konfliktu ze strany odborné veřejnosti.

Považují za nutné podotknout, že v českém prostředí je dostupnost zdrojů k tomuto

tématu velice omezená (sborník editovaný M. Nachtingallovou a kniha P. Pečínky). Vzhledem k tomuto omezení a s přihlédnutím na aktuálnost tohoto tématu je tedy tato práce založena převážně na elektronických zdrojích.

1. HISTORIE KONFLIKTU

Problémy s ilegálními ozbrojenými skupinami trvají v Kolumbii již přes 40 let¹, v průběhu kterých došlo k proměnám nejen v charakteru konfliktu, ale také v povaze a počtu zúčastněných stran. Určitým vývojem prošly i cíle, za které jednotlivé strany bojovaly, ačkoli oficiálně jsou i nadále součástí programů ozbrojených skupin. S ohledem na tyto skutečnosti je třeba ke kolumbijskému konfliktu přistupovat jako k dynamickému procesu, jehož povaha se měnila se vstupem nových faktorů a aktérů. Důležitou úlohu hrálo také vnímání tohoto problému ze strany kolumbijské vlády a mezinárodních aktérů. Cílem této kapitoly je přiblížit charakter kolumbijského konfliktu a zachytit změny postojů na straně kolumbijské vlády vůči možnému řešení tohoto konfliktu. Na základě této analýzy historie a příčin konfliktu bude následně možné posoudit adekvátnost a efektivnost prostředků, které byly a jsou používány ve snaze dospět k řešení situace v Kolumbii.

1.1 Kořeny konfliktu

Kolumbie, stejně jako většina latino amerických zemí, trpěla v jistém smyslu tradičními postkoloniálními problémy, mezi než patřila nejen absence státní moci na celém teritoriu Kolumbijské republiky, ale i kumulace majetku, především půdy, v rukou oligarchů a v jistém smyslu i tradiční rozdělení politické scény, typické pro země Jižní Ameriky, mezi dvě hlavní a vzájemně antagonické strany – konzervativce a liberály.² Napětí mezi stranami, které tak de facto zastupovaly protikladné zájmy, rezonovalo mezi obyvatelstvem a často vedlo k vypuknutí ozbrojených nepokojů. Jedním z takových nepokojů byly i události roku 1948, které se staly podnětem ke vzniku ozbrojených skupin a odstartovaly tak dodnes trvající konflikt.

Kořeny násilí se však datují ještě před rok 1948, přesněji k volbám z roku 1946. V těchto volbách dokázala konzervativní strana využít rozporů ve vládní, liberální straně, což jí zajistilo po více než 30 letech návrat k moci. Nástup konzervativců však následně vedl ke stmelení liberálů, kteří se stali vážným konkurentem pro konzervativce v dalších volbách. V souvislosti s fungováním kolumbijského systému by však návrat do opozice znamenal ztrátu možnosti ovlivňovat vývoj v zemi, což vytvářelo značný tlak na celou konzervativní stranu i její přívržence.³ Napětí, které v Kolumbii panovalo, dosáhlo vrcholu 9.dubna 1948. V ten den byl v Bogotě neznámým pachatelem zavražděn kandidát liberální strany na prezidentskou funkci Jorge Eliecer Gaitán. Bezprostředně se tato událost stala podnětem pro rozpoutání pouličního rabování a masakrů vedených nižšími vrstvami

¹Údaje o trvání konfliktu se liší u různých autorů, pravděpodobně v souvislosti s tím, jestli konflikt vnímají v širším kontextu - tedy v souvislosti s událostmi padesátých let, jež nepřímo vedly ke vzniku ozbrojených skupin – nebo jestli se soustředí přímo na vznik gerilových skupin, jež lze datovat do šedesátých let.

²*South America, Central America and the Caribbean 2005 : Regional Surveys of the World*, s.275

³*South America, Central America and the Caribbean 2005 : Regional Surveys of the World*, s. 275

stoupenců liberální strany, jež podle místa svého konání dostalo název Bogotazo. Z vraždy prezidentského lídra liberálové obvinili konzervativní stranu a její stoupence, což vedlo k vyhocení situace především v oblastech mimo hlavní město. Nepokoje se změnily v krvavé bitky a následně téměř ve vyhlazování, které probíhalo mezi zastánci každé z politických stran.⁴

Období Violencia, jak jsou tyto události označovány, trvalo celých deset let (1948-1958) a vyznačovalo se nejen vzájemným vyhlazováním příznivců obou táborů, ale i zabíráním půdy, vysídlováním a pustošením vesnic. Neúspěšné pokusy konzervativní vlády o řešení konfliktu podnítily činnost představitelů Komunistické strany, kteří situaci využili ve svůj prospěch a získávali podporu obyvatelstva nabízením zón chráněných jednotkami rolnické sebeobrany. Výhodiskem z této situace se měl stát vojenský puč vedený generálem Gustavem Rojas Pinillou v roce 1953. Zpočátku měl generál Rojas širokou lidovou podporu, která byla založena na jeho slibech o ukončení období Violencia a návratu k ústavnímu pořádku.⁵ Avšak ani vojenské juntě se nepodařilo získat situaci pod kontrolu a vláda Rojase Pinilly nakonec jen posilovala napětí mezi oběma stranami. Brzy také začalo být zřejmé, že generál Rojas spíše než o návrat k ústavnímu pořádku usiluje o nastolení vlády v duchu argentinského perónismu, což nakonec zapříčinilo jeho pád. Generál Rojas byl sesazen armádou, která moc postoupila nově vzniklému koaličnímu uskupení obou hlavních stran – Národní fronty (Frente Nacional).⁶ Ustavení Frente Nacional vedlo k ukončení sporu na úrovni politických elit konzervativní a liberální strany, její vliv na pacifikaci rolnického ozbrojeného hnutí však byl nulový. Ačkoli byly rekonstrukce země a likvidace povstaleckých formací, označovaných za „gangy komunistických banditů“, definovány jako priority kolumbijské vlády, tvrdý postup nepřinesl v konečném výsledku požadované výsledky.⁷ Po jedné z vojenských operací zaměřených na zničení rolnické republiky Marguetalia (1962) došlo v roce 1964 k transformaci a institucionalizaci původního rolnického hnutí, jež se tak stalo první gerilovou skupinou posléze nazvanou Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*, FARC).⁸

1.2 Transformace rolnických povstaleckých skupin do geril

Ukončení desetileté občanské války a nástup vlády Národní fronty odstartoval období rekonstrukce, během kterého se úřadující prezidenti pokusili provést

⁴LEECH, 1999

⁵PEČÍŇKA, 1998, s. 128-134

⁶Frente Nacional bylo koaliční dohodou mezi představiteli dvou stran uzavřenou v roce 1958, která spočívala na rozdělení funkcí ve státě mezi představitele konzervativní a liberální strany.

⁷LEECH, 1999

⁸PEČÍŇKA, 1998, s. 132-135

administrativní a zemědělské reformy. V oblasti zemědělských reforem sice nedošlo k zásadnějším změnám, i přes to však zaznamenala kolumbijská ekonomika na počátku šedesátých let uspokojivý ekonomický růst. Ačkoli se vládě zpočátku podařilo utlumit činnost povstaleckých uskupení, kubánská revoluce z roku 1959 se stala podnětem, který inspiroval nespokojené vrstvy společnosti. Obnovení činnosti povstaleckých skupin a jejich transformace do geril byly reakcí na zhoršující se ekonomickou situaci v polovině 60.let, které se vláda snažila čelit prostřednictvím úsporných ekonomických opatření a devalvací. Došlo také k faktickému zastavení pozemkové reformy. Tyto kroky vyvolaly protesty nespokojeného obyvatelstva, které podpořilo vznik nelegálních levicových uskupení bojujících proti těmto praktikám.⁹

Nově vzniklé gerilové skupiny tedy profitovaly z aktuálního ekonomického vývoje, který jim zaručil širokou základnu přívrženců, ale také z provázaností a styků s místními elitami, stejně jako z faktu, že kolumbijská vláda nebyla schopná, částečně v důsledku geografických podmínek, efektivně vykonávat moc na celém území Kolumbie. Gerilové skupiny se tak staly reprezentanty chudých rolníků a nižších vrstev společnosti, které po ustavení Národní fronty de facto ztratili zastoupení svých zájmů na politické úrovni. V této souvislosti je nutné upozornit na fakt, že v Kolumbii bývala reprezentantem nižších vrstev liberální strana. V průběhu období Violencia se však přízeň těchto skupin přesunula ve prospěch Komunistické strany, která však nebyla zahrnuta do systému Národní fronty. Politické uspořádání tak vylučovalo z participace stranu reprezentující velkou část obyvatelstva, což vedlo k odvratu těchto vrstev společnosti od politiky. Navíc byla Komunistická strana, v důsledku probíhající studené války, označena za podvrtné a nelegální uskupení, a proto bylo cílem vlády tuto stranu zničit. Prosazení levicových programů v takové situaci převzala právě ilegální gerilová uskupení, která ve svých programech shodně deklarovala zaměření proti majetným vrstvám kolumbijské společnosti, požadavek na přerozdělení půdy do rukou nemajetných rolníků a konečně nastolení komunistického režimu podobného tomu kubánskému.¹⁰

Mezi jednotlivými gerilami však existovaly významné rozdíly nejen v prostředcích, jakými se snažily dosáhnout svých cílů a zároveň financovat své aktivity, ale také v objektech, na něž byly jejich akce zaměřeny. Z množství levicových ozbrojených skupin, které v průběhu šedesátých let vznikly, jen některé přežily období svého vzniku (jmenovitě FARC, ELN, EPL a později vzniklá M-19). Ačkoli jsou tyto gerily souhrnně označovány jako levicové, případně extrémně levicové, je nutné rozlišovat jejich orientaci v rámci levicové ideologie, protože ta byla zásadním faktorem především v otázce zahraniční pomoci (ve formě peněz, nebo dodávek zbraní) a do značné míry ovlivňovala konkrétní

⁹PEČÍNKA, 1998, s. 136-138

¹⁰ICG Latin America Report No.1, 2002, s. 3

body jejich programu. Mezi typicky levicové gerily se tak řadí jednotky s nejdelší tradicí - Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (FARC), ale také Vojsko národního osvobození (*Ejército de Liberación Nacional*, ELN) a Lidová osvobozenecská armáda (*Ejército de Popular de Liberación*, EPL). První jmenované FARC se v podstatě staly odnoží zakázané kolumbijské Komunistické strany a vzhledem k výraznému vlivu kubánského režimu v zemi získaly pomoc od Sovětského svazu. Naproti tomu ELN a EPL vzniklé z podnětu kubánské revoluce, dostávaly pomoc a podporu z Kuby. U EPL šlo pouze o orientaci dočasnou, protože krátce na to začala odmítat jak politické vedení Sovětského svazu, tak Kuby, a svůj vzor spatřovala v komunistické Čínské lidové republice. Zatímco tedy FARC usiloval o „odstranění moci latifundistů, bezplatné přidělení půdy rolníkům, poskytnutím úvěrů budoucí revoluční vládou a vytvoření družstev“¹¹, zaměřovalo se ELN na uskutečnění Che Guevarových ideálů rolnického ozbrojeného boje a EPL pod heslem „půdu těm, kteří na ní pracují“¹² zdánlivě slibovala splnění dávného snu kolumbijských rolníků (ve skutečnosti však usilovala o uskutečnění socialistické revoluce a odstranění soukromého vlastnictví).

Právě program a praktiky, jakými se svých cílů snažily jednotlivé gerily dosáhnout, měly zásadní vliv na počet a teritoriální rozmístění jejich přívrženců. Vzhledem k tomu, že ELN vzniklo jako malé studentské hnutí a svůj program založený na pokračování násilí prosazovalo s pomocí únosů a vydíráním bohatých, bombovými útoky na ropovody a zlaté doly, nezískalo nikdy velký počet přívrženců (dokonce ani ve městech, odkud většina jeho členů pocházela). Naopak bylo často kritizováno za ekonomickou sabotáž, která postihovala civilní obyvatelstvo Kolumbie. Naproti tomu FARC, které se staly nejsilnější gerilovou skupinou, se soustředily na únosy majetných vlastníků půdy, zahraničních turistů a významných vládních - domácích nebo zahraničních - představitelů.¹³ Jejich základnou se stal venkov, kde se nacházela většina přívrženců zakázané komunistické strany, a rozsáhlé oblasti mimo vliv vlády. Podporu venkova měla i Lidová osvobozenecská armáda, které se díky útokům na banánové plantáže, na nichž byli dělníci nuceni pracovat v drsných podmínkách, podařilo získat i sympatie nižších, dělnických vrstev společnosti.

Od těchto tří klasických levicových gerilových skupin se výrazně odlišovalo Hnutí-19 (Movimiento 19, M-19), které spojovalo nacionalistickou rétoriku s projektem specificky kolumbijské cesty k socialismu. Jeho základnou se stala především městská populace. Toto hnutí založili mladí přívrženci frakce liberální strany Národní lidové aliance (*Alianza Nacional Popular*, ANAPO), která navazovala na odkaz generála Rojasera. Podnětem pro transformaci části přívrženců v gerilovou skupinu se stala těsná porážka této

¹¹ PEČÍNKÁ, 1998, s.135

¹² PEČÍNKÁ, 1998, s. 142

¹³ Council on Foreign Relations, 2005

strany v prezidentských volbách v roce 1970. Samotná ANAPO však praktiky M-19 odmítala a od jejich akcí se distancovala. Hnutí – 19 nedisponovalo, kromě zdůrazňování nacionalistických prvků, pevným a jasným programem. Terčem jeho aktivit se staly ropovody, zahraniční podnikatelé, ale i policisté a vládní úředníci. Stejně jako EPL se M-19 zapojilo do mírových jednání, která po ztroskotání v polovině 80.let byla úspěšně dokončena v roce 1989, kdy se M-19 transformovalo na politickou stranu Demokratické společenství M-19 (*Alianza Democrática Movimiento 19, ADM-19*).¹⁴

1.3 Drogy a paramilitares

Sedmdesátá léta znamenala pro Kolumbii zásadní zlom nejen v oblasti politiky, kde došlo k postupnému odstraňování systému Národní fronty, ale především v povaze kolumbijského konfliktu.¹⁵ Již od konce 60. let se totiž v odlehlých oblastech Kolumbie začala pěstovat marihuana. V sedmdesátých letech stoupla produkce natolik, že se Kolumbie stala největším dodavatelem marihuany do USA. Výnosnost obchodu s marihuanou a potírání pěstování koky v sousedních státech, Peru a Bolívii, které svou produkci vyvážely přes Kolumbii do USA, se stala inspirací pro vznik drogových kartelů v Kolumbii. Medelínský a kartel Calí se nejprve zapojily do zpracování dovážené koky, později se rozhodly zcela přenést pěstování koky a výrobu kokainu do Kolumbie. Pro pěstování koky měla Kolumbie téměř ideální podmínky – klima a reliéf krajiny, jež umožňují až 6 sklizní za rok; strategickou polohu, která umožňuje lodní dopravu produktů do USA; a rozsáhlé oblasti, kam nezasahuje moc vlády. Právě posledně jmenovaný faktor byl paradoxně překážkou pro zavedení pěstování koky, protože FARC, které tyto oblasti ovládaly, se k pěstování koky stavěly negativně. Avšak brzy byly FARC donuceny, pod tlakem obyvatel těchto oblastí spatřujících v pěstování koky východisko z tíživé ekonomické situace, změnit názor. Nakonec se FARC dohodly s drogovými kartely pod podmínkou, že FARC budou dostávat 10-15% z výkupní ceny jako daň. Spolupráce mezi FARC a drogovými kartely byla tajná a veřejnost se o ní poprvé dozvěděla až v polovině 80. let, kdy byla odhalena laboratoř na výrobu kokainu. Krátce na to se FARC dostaly do sporu s drogovými barony. Důvodem bylo jednání drogových baronů, kteří začali skupovat půdu v oblastech kontrolovaných FARC a postupně začali napodobovat chování latifundistů. Takové jednání však bylo zcela v rozporu s ideály, za něž FARC bojoval, a proto tato roztržka znamenala konec dosavadního partnerství. Drogoví baroni však ochranu, nyní i před samotným FARC, potřebovali, a proto se stalo podnětem pro vznik tzv. *paramilitares*.¹⁶ Tyto jednotky vzniklé po vzoru MAS – Smrt únoscům, jedné z

¹⁴ PEČÍNKA, 1998, s. 145-148

¹⁵ CIAO Atlas, 2005

¹⁶ Paramilitares po dlouhou dobu fungovaly jako oddělené jednotky. Až na počátku 90.let došlo k jejich spojení do

prvních pravicových ozbrojených formací, tvořili nejen penzionovaní, ale i aktivní příslušníci armády a policie, bývalí povstalci apod. Vzhledem k problémům, jaké vláda měla s výkonem státní moci, se tyto *paramilitární* jednotky zúčastňovaly akcí zaměřených proti gerilám často společně s regulérní armádou, která jim rovněž poskytla výzbroj.¹⁷ Spolupráce s armádou jim byla umožněna zákonem č.48 z roku 1968, který členům armády povolil spolupracovat a vyzbrojovat tzv. sebeobrané jednotky – vytvořené civilním obyvatelstvem za cílem boje proti organizovanému zločinu a ozbrojeným skupinám. Význam tohoto ustanovení je o to větší, uvědomíme-li si, že v Kolumbii byly téměř pravidelně vyhlášovány výjimečné stavy, během nichž měly státní ozbrojené jednotky takřka neomezenou moc. Úzké vztahy *paramilitares* s armádou byly také zárukou beztrestnosti pro obě stany.¹⁸

Probíhající konfrontace mezi Západem a Východem měla především v rámci amerického kontinentu specifickou podobu v tom smyslu, že podpora ze Spojených států plynula jakýmkoli uskupením nelevicového charakteru. V případě Kolumbie to znamenalo, že CIA poskytla podporu *paramilitárním* skupinám, ačkoli byly obviňovány z páchání násilí na civilním obyvatelstvu a porušování lidských práv. CIA na tato obvinění reagovala tím, že právě nelegální praktiky pravicových ozbrojených formací jsou jedním z prostředků, které jsou vhodné pro porážku levicových povstalců. Argument samotných *paramilitares* zněl podobně – za svůj cíl označovaly povinnost vyčistit jednotlivé oblasti od rozvracečů. To však v konečném důsledku znamenalo válku proti zemědělskému obyvatelstvu Kolumbie.¹⁹

V souvislosti s rostoucím významem drogového obchodu rostl zájem o získání podílu v tomto lukrativním odvětví. Ačkoli se FARC staly díky výpalnému od drogových baronů nejbohatší gerilou, postupně začaly mít zájem na přímém podílu v řetězci obchodování s drogami. Kontrola nad pěstováním a prodejem prvotně zpracované koky přinesla FARC nebývalé zisky, které jim umožnily nejen modernizovat svou výzbroj, ale i zavést určitý sociální systém (vzdělání, zdravotní péče, veřejné práce, ekologické a kulturní programy) v oblastech, jež se nacházely pod jejich kontrolou. Vedle FARC se do obchodu s drogami v omezené míře zapojilo i ELN. *Paramilitares*, které byly s oblastí produkce drog spojeny již od svého založení, brzy získaly kontrolu nad chemickými laboratořemi provádějícími druhé zpracování koky a sítí distributorů vyvážející drogu za hranice Kolumbie. Ve srovnání s FARC tak získaly větší zisky, protože právě distribuce je

zastřešující organizace nazvané **Autodefensas Unidas de Colombia** (AUC). ICG Latin America Report No. 11, 2005

¹⁷ICG Latin America Report No.1, 2002, s. 4 - 5

¹⁸LEECH, 1999

¹⁹SMYTH, 1997

výnosnějším článkem řetězce než pěstování a prvotní zpracování drog.²⁰

Zavedení pěstování a produkce drog v období 70. a 80. let – kromě koky se začal pěstovat i mák na výrobu heroinu - usnadnila problematická sociální situace, kdy se procento obyvatel žijících v absolutní chudobě v průměru zdvojnásobilo²¹, ale také existence geril, které sice nestály za myšlenkou přenesení obchodu s drogami do Kolumbie, ale svou roli sehrály jako poskytovatelé ochrany – zpočátku pro drogové barony, později pro vlastní koková pole. Ačkoli jsou dodnes obě největší uskupení pevně svázána s drogovým obchodem, pro *paramilitares* tyto peníze znamenají jediný zdroj jejich financí, zatímco pro FARC je tato činnost nesporným finančním přílepením k dosavadním příjmům. Z hlediska ideologického potom můžeme v jednotkách *paramilitares* spatřovat zastánce drogových baronů, kteří se od konce 80.let stali novou oligarchií země, přičemž FARC stojí na opačném konci jako obránce chudých obyvatel Kolumbie, pro které pěstování koky představuje jediný zdroj obživy.

1.4 Mírová jednání

Zatímco se politici snažili řešit složitou ekonomickou situaci Kolumbie komplikovanou ropnými šoky, byl problém pěstování a distribuce drog přehlížen. Obchod s drogami však vytvořil paralelní finanční trh, který v podstatě rušil pozitivní přínos ozdravných ekonomických opatření kolumbijské vlády. Teprve v roce 1978, v době, kdy se Kolumbia již dostala do čela žebříčku producentů kokainu, uznala administrativa prezidenta Lopéze Michelsona negativní dopad obchodu s drogami jak na kolumbijskou společnost, tak na ekonomiku země. Vzhledem k rozměru, jehož obchod s kokainem dosahoval, a konci funkčního období prezidenta Michelsona však první kroky směrem k řešení situace zůstaly až na nově zvoleného prezidenta – Julia Césara Turbay Ayalu (1978-1982), jehož administrativa odstartovala dodnes trvajících jednání s ozbrojenými skupinami.

Ozbrojený postup proti povstaleckým skupinám, stejně jako přistoupení na vydávání obviněných před americké soudy vedly pouze k eskalaci násilí, nikoli k porážce povstalců. Na základě této negativní zkušenosti proto vláda přistoupila k návrhu na udělení amnestie pod podmínkou demobilizace bojovníků. Tento „soft“ přístup byl poprvé korunován úspěchem v roce 1984, kdy vláda uzavřela příměří s FARC, M-19 a EPL. Ačkoli obě menší skupiny příměří porušily, FARC vytvořil politickou platformu Unión Patriótica, která se zapojila do voleb v roce 1986. Celý proces však ztroskotal kvůli neschopnosti vlády zajistit demobilizovaným jednotkám ochranu před *paramilitares*.

Přestože tato zkušenost vedla k návratu k tvrdé politice proti povstalcům, došlo v

²⁰LEECH, 1999; SMYTH, 1997; ICG Latin America Report No. 11, 2005, s. 15

²¹LEECH, 1999

roce 1989 k demobilizaci EPL a M-19, které se transformovalo v politickou stranu ADM-19. Začátek 90.let rovněž znamenal, v důsledku zrušení čl.48, první výrazný posun v přístupu kolumbijské vlády k *paramilitares*.

Smrtelnou ránu dosavadním úspěchům ve vyjednávání zasadilo podezření o zapojení drogových kartelů do volební kampaně prezidenta Sampera. Ačkoli byl prezident osobně shledán nevinným, vedla tato podezření k vážnému poškození reputace země v očích mezinárodní komunity. Diskreditace Sampera znamenala nejen ztrátu oprávnění čerpat americkou pomoc²² (proces certifikace), stala se zároveň impulsem pro FAC a ELN, které prezidentův „nulový kredit“ využili jako důvod, proč s prezidentem nejednat a zintenzívnit své aktivity. Mezinárodní izolace trvala po celé Samperovo funkční období, ačkoli Kolumbie dosáhla značných pokroků v boji proti drogovým aktivitám (rozpuštění kartelu Calí, zavedení programu alternativního rozvoje PLANTE, atd.).²³

1.5 Internacionalizace kolumbijského konfliktu

Obnovení důvěry mezinárodního společenství a ukončení letitého konfliktu se staly posláním nového prezidenta Andrése Pastrany. Prolomení izolace Kolumbie nastalo prakticky okamžitě po Pastranově zvolení – důležitou roli v tom sehrály USA, které Pastranu od počátku prezentovaly jako důvěryhodného partnera v boji proti drogám. Prioritou nového prezidenta však bylo jednání s gerilami. Podle původního plánu měla jednání s FARC probíhat paralelně s jednáním s ELN, které se na základních podmínkách o nastartování jednání dohodlo již s předchozí, Samperovou administrativou. Prezident Pastrana se však rozhodl soustředit na jednání s FARC a jednání s ELN postavil až na druhé místo – ačkoli jejich úspěšné zakončení bylo pravděpodobnější. Průběh těchto jednání navíc narušoval vývoj jednání s FARC, což nakonec vedlo ELN k přerušení jednání v dubnu 2001. ELN zároveň prohlásilo, že obnovení jednání bude možné až s nástupem nového prezidenta.

Na základě osobních setkání s velitelem FARC bylo dohodnuto zahájení jednání s tím, že vláda postoupí jednotkám FARC tzv. demilitarizované území na jihu země.²⁴ Ačkoli prezident přistoupil na požadavek FARC, totéž nelze říci o postoji druhé strany. Jejich motivace k dalším jednáním byla, vzhledem k dosažení svého cíle hned při nastartování jednání, mizivá. Jednání se v důsledku porušování příměří ze strany FARC

²²V rámci tzv. **certifikačního procesu** jsou prezidentem USA každoročně vyhodnoceny země v kategoriích producentů drog, spotřebitelů drog nebo tranzitních zemí na základě jejich spolupráce v provádění drogové kontroly. Jestliže jsou země označeny za nedostatečně spolupracující, znamená to pro ně faktickou ztrátu americké pomoci z protidrogového rozpočtu. Tento závěr může být zvrácen rozhodnutím prezidenta, že je v národním zájmu USA, aby americká asistence nebyla ukončena. Ačkoli je tedy certifikace výlučně záležitostí USA, má mnohem širší dopad, protože zařazení státu do kategorie „nespolupracující“ určuje kvalitu vztahů s ostatními státy a mezinárodními organizacemi. FALCO, 1998, s. 146

²³GUAQUETÁ, 2005 s.44

²⁴Celkově se jednalo o 5 provincií v celkové rozloze 40%kolumbijského území.

protahovalo, celý proces byl pozastavován a znovu obnovován, aniž by bylo dosaženo nějakého pokroku. Přesto však prezident Pastrana odmítal zapojení mezinárodní komunity. Jednání s FARC považoval za otázku své prestiže a ačkoli se stále zřetelněji ukazovalo, že FARC demilitarizovanou zónu zneužívá k provádění svých nelegálních aktivit (zadržování unesených, obchod s drogami, vyzbrojování a výcvik jednotek, atd.), prezident v jednání pokračoval. Kvůli narůstajícím požadavkům ze strany FARC, které značně převyšovaly jejich ochotu přistoupit na požadavky vlády, téměř došlo k ztroskotání jednání (leden 2002). V tento okamžik však zasáhlo mezinárodní společenství v čele s evropskými státy, které mělo hlavní podíl na tom, že vláda uzavřela s FARC dohodu o podmínkách pro obnovení jednání stanoveného na duben 2002. FARC však porušovaly i tuto dohodu a po únosu předsedy senátní komise pro mírová jednání prezident Pastrana nařídil obsazení demilitarizované zóny armádou.²⁵

Mezinárodní společenství se mělo na návrh USA zapojit na základě strategie sestavené Pastranovou administrativou, ve které byly definovány základní problémy země a jejímž cílem bylo umožnit společný postup v jejich řešení. Tak vznikla předloha nazvaná *Plan for Peace, Prosperity and the Strengthening of the State*, který vstoupil do vědomí světové komunity jako *Plan Colombia* (viz dále).

Nespokojenost s výsledky Pastranových mírových iniciativ rozhodla o vítězství nezávislého kandidáta na post prezidenta ve volbách 2002. Zvolený Alvaro Uribe Veléz označil za svou prioritu zajištění bezpečnosti v zemi, součástí jeho *Plan Patriota* bylo převzetí kontroly nad celým územím státu. Koncept „demokratické bezpečnosti“²⁶ založil Uribe na posílení role armády a výkonné moci, především samotného prezidenta. Ve svém důrazu na ozbrojené řešení konfliktu, kdy jednání s ozbrojenými skupinami bylo podmíněno jejich porážkou, se zcela shodoval s plány prezidenta USA George W. Bushe. Uribe dokázal navíc využít atmosféry panující po 11. září – podle jeho vyjádření Kolumbie netrpí vnitřním konfliktem, nýbrž zde probíhá boj mezi legitimně zvolenou vládou proti přepravcům drog a teroristům.²⁷ Kritiku svého postupu Uribe nepřipouštěl – nevládní organizace, které se zasazovaly o opravdové řešení příčin konfliktu, označil za mluvčí teroristů a za politiky terorismu.²⁸

Přesto však prezident Uribe ustoupil od vojenské porážky AUC, s nimiž na základě jejich jednostranně vyhlášeného příměří zahájil jednání. Příčinu takového postupu můžeme

²⁵ICG Latin America Report No.1, 2002, s. 20-26

²⁶Hlavními pilíři této strategie byly: **zajištění bezpečnosti** - prostřednictvím rekrutování nových vojáků a policistů, modernizací jejich vybavení, vytvoření speciálních jednotek proti teroristům i proti povstalcům, zavedení hlídek v okolí hlavních silnic a rezervoárů vody, vytvoření *Rehabilitation and Consolidation Zones* (oblasti vyčištěné od ilegálních skupin) a posílení profesionálních jednotek o informátory a tzv. *soldados campesinos*; **modernizace státního aparátu a zlepšení ekonomické situace země** – s důrazem na vyrovnání rozpočtu, obnovení ekonomického růstu a snížení nezaměstnanosti. ICG Latin America Report No. 8, 2004, s. 5-6

²⁷CIP-FUHEM, 2000, s. 8

²⁸ISACSON, 2003, s.251

spatřovat v neúspěšné ofenzivě armády proti FARC, ale také pragmatický přístup velení *paramilitares*. Tento pragmatismus vycházel do jisté míry z kalkulace, že v případě, že se vládě podaří porazit gerily a dosáhnout jejich demobilizace, ztratí AUC opodstatnění své existence jako bojovníků proti levicovým povstalcům. Zahájení jednání však nebylo ze strany AUC zcela bezpodmínečné. Přistoupení na odzbrojení a soustředění bývalých bojovníků ve zvláštní zóně bylo doprovázeno výroky předních představitelů AUC, že odmítají strávit jen jediný den za mřížemi. Uribeho administrativa reagovala na tyto výroky návrhem tzv. „*alternative sentencing bill/near pardon bill*“, jež by pro účely soudních procesů s bývalými členy ozbrojených skupin nahrazoval klasický trestní zákoník tak, že místo výkonu trestu byla obžalovaným udělena amnestie a své dřívější konání měli odčinit reparacemi (společensky prospěšné práce, finanční odškodné postiženým atd.).²⁹

Ačkoli Uribe prezentoval postup v demobilizaci a reintegraci bojovníků AUC za úspěšný, ve skutečnosti panují značné obavy nejen kvůli beztrestnosti, kterou jednotkám AUC téměř zaručuje projednávaná reforma trestního zákoníku, ale také kvůli účinnosti výše zmíněných procesů (existují vážná podezření, že demobilizované jednotky i nadále řídí operace zbývajících bojovníků mimo tento proces). Důraz na jednání s AUC znovu zatlačil jednání s ELN do pozadí. Na vině byla jak neústupnost prezidenta v možnosti zapojení mezinárodní komunity jako přímého zprostředkovatele těchto jednání, ale také nerovné nastavení podmínek pro jednání s ELN a AUC. Tyto faktory vedly k posílení obav na straně mezinárodního společenství, že postup prezidenta Uribeho nepovede k úspěšnému ukončení mírového jednání ani s *paramilitares*, ani s ELN (FARC otevřeně vyhlásily Uribemu válku).³⁰

Ačkoli se tedy bezpečnostní strategie prezidenta Uribeho setkala s velmi kladnou odezvou, prozatím kromě mírného zvýšení bezpečnosti ve městech a armádou kontrolovaných oblastech nepřinesla očekávaný posun v řešení konfliktu. Dosažené výsledky jsou značně rozporuplné - především jednání o demobilizaci AUC se stalo faktorem, který vážně narušuje reputaci mírových snah prezidenta Uribeho. Na druhou stranu je to v zásadě jediný pokrok, kterého bylo v odzbrojovacích jednáních dosaženo.

Příčiny kolumbijského konfliktu spočívají nejen v tradiční slabosti státu, ale také v propletení problematiky sociální nerovnosti a chudoby s fenoménem produkce drog. Pěstování koky a máku se stalo jediným příjmem chudých a obyvatel žijících v odlehlých oblastech. Zároveň mělo a má dalekosáhlé důsledky i na oblast ekonomickou a ekologickou. Celou situaci navíc komplikuje fakt, že kolumbijské ekonomické a politické elity nemají přímý zájem na řešení příčin konfliktu. Alarmující je také skutečnost, že právě

²⁹ICG Latin America Report No. 8, 2004, s. 5-6

³⁰ICG Latin America Report No. 8, 2004, s. 20

bohaté vrstvy společnosti jsou vyjmuty z výkonu vojenské služby.

Mnohvrstevnatost kolumbijského konfliktu byla zřídka reflektována na úrovni kolumbijské vlády ve své komplexnosti, což se odrazilo v neúčinnosti prováděných opatření. S koncem studené války a rozvojem globální ekonomiky se však situace v Kolumbii dostala do středu pozornosti mezinárodní komunity, která se v narůstající míře začala zajímat o řešení dlouholetého konfliktu. Tradičně významnou roli sehrály USA, čím dál více se však začíná hovořit o roli Evropy, resp. EU. Následující stránky se proto budou soustředit na analýzu postojů obou významných aktérů na poli mezinárodní politiky v řešení konfliktu v Kolumbii.

2. ROLE USA V KOLUMBIJSKÉM KONFLIKTU

Spojené státy sehrály důležitou, i když značně ambivalentní roli ve vývoji kolumbijského konfliktu. Paradoxem je, že po dlouhou dobu vůbec o zapojení do řešení problémů spojených s působením povstaleckých skupin neusilovaly. Jejich primárním zájmem bylo zadržení produkce drog, které odsud směřovaly přímo do USA. Zapojení USA do vnitřních záležitostí Kolumbie a v konečném důsledku i do řešení kolumbijského konfliktu byla alespoň z americké strany neplánovaným vyústěním více než třicetiletého vedení války proti drogám.

2.1 Motivy

Americká protidrogová politika vycházela z premis formulovaných v prvních protidrogových zákonech z počátku 20.století, které za příčinu problémů spojených s požíváním drog označovaly zahraniční státy. Z tohoto důvodu se protidrogová politika stala důležitým bodem v zahraničně politické agendě USA. Tvrdý postup vůči drogám, který určil restriktivní charakter protidrogové politiky, byl odrazem veřejného mínění a v širším smyslu i atmosféry období bipolárního soupeření, kdy byly omamné látky vnímány jako prostředek ohrožující hodnoty západní společnosti.³¹ Logiku amerického postupu proti drogám lze stručně přiblížit jako proces, kdy protidrogová opatření zaměřená na zahraniční zdroje drog povedou k nárůstu cen a zároveň poklesu kvality drog na americkém trhu, čímž automaticky dojde k poklesu poptávky. Cílem amerických protidrogových opatření bylo zadržet přepravce drog v tranzitních oblastech a dosáhnout toho, aby zločinci obvinění z produkce a přepravy drog byli vydáni do USA a souzeni americkými soudy.

Důvody, proč se USA zajímaly o Kolumbii, byly určeny faktem, že tato země sousedila se dvěma hlavními producenty drog - Peru a Bolívií - a geograficky byla bránou umožňující přístup do USA (přes Karibik, nebo skrz střední Ameriku). Navázání vzájemné spolupráce tak bylo důležitým prostředkem, jak provádět monitoring a následné zadržení nelegálních drog ještě před jejich vstupem do USA. Nemalý význam měl také postupný nárůst produkce drog v Kolumbii. Nejednalo se pouze o narůstající množství produkované marihuany, ale především o přesun výroby drog – kokainu a heroínu - ze sousedního Peru a Bolívie, kde byla produkce drog téměř potlačena. Počátkem 90.let se Kolumbie stala hlavním producentem kokainu a heroínu pro americký trh. Nárůst konzumace drog v USA měl za následek zvýšení kriminality a nárůst výdajů na zdravotní péči. Náklady spojené s užíváním drog zahrnovaly podle oficiálních vyjádření americké vlády také ekonomické

³¹TICKNER, 2001, s. 42

dopady způsobené sníženou produktivitou drogově závislých.³² Působení drogových kartelů v Kolumbii vedlo ke zvýšení emigrace (většina emigrantů směřovala do USA) a potenciálně ohrožovalo stabilitu okolních států, včetně bezpečnosti Panamského průplavu. Podle jedné části kritiků americké politiky je angažmá USA podmíněno především ekonomickými a geopolitickými zájmy. Argumentují tím, že Kolumbie je díky své velikosti a počtu obyvatel lákavým trhem (v aktuálních statistikách je Kolumbie na 5.místě v americkém vývozu)³³ a kromě toho, že sousedí s jedním klíčových dodavatelů ropy do USA, Venezuelou, se na jejím území rovněž nacházejí ložiska ropy.³⁴ Společně s Venezuelou a Ekvádorem se podílí 20% na amerických dovozech.³⁵ Jiní se domnívají, že americká protidrogová politika je způsobem, jak si udržet dominanci v regionu Jižní Ameriky.³⁶

2.2 Vztahy USA a Kolumbie

Dobré diplomatické vztahy mezi USA a Kolumbií předurčovala kolumbijská podpora americké zahraniční politiky po druhé světové válce, především v postupu vůči komunismu. Užší spolupráce mezi oběma státy ale nebyla navázána s cílem odstranit komunistické nebezpečí, nýbrž za účelem společného postupu vůči drogám. Ačkoli byl postoj USA k drogám tradičně negativní, v atmosféře studené války problematika návykových látek získala novou dimenzi. Podle slov prezidenta Nixona drogy představovaly hrozbu pro národní bezpečnost USA, což drogy řadilo na druhé místo v žebříčku nepřátel, hned za východní blok.³⁷ Proto prezident Nixon vyhlásil drogám válku („*war against drugs*“). Cílem bylo omezit množství drog směřujících na americké trhy, což bylo možné prostřednictvím zadržování překupníků drog v tzv. tranzitních zónách, nebo jejich likvidací přímo u zdroje. První kroky, které Nixonova administrativa ve vztahu ke Kolumbii podnikla, spočívaly ve formalizaci vzájemné spolupráce v oblasti protidrogové politiky. Jejím cílem bylo upozornit kolumbijské zákonodárce na existenci tohoto problému a vybudovat kolumbijské kapacity na potírání drog.

První společné operace ukázaly, že samotná institucionalizace spolupráce je vzhledem k rozsahu problému a možnostem kolumbijské vlády nedostatečná. Prezident Reagan proto přesunul důraz strategie „*war on drugs*“ na likvidaci polí s nelegálními plodinami. Vzhledem k rozloze a nedostupnosti území, kde byly tyto plodiny pěstovány, bylo stanoveno, že likvidaci budou provádět speciální jednotky protidrogové policie

³²<http://www.ncjrs.gov/htm/chapter2.htm>

³³GRAHAM, SCOWCROFT, 1999

³⁴BARRY, 2001, s. 2

³⁵BOUVIER, 2005, s. 2

³⁶PRESTON, 2004, s. 14

³⁷TICKNER, 2003, s.79

formou leteckých postřiků. Na základě tohoto rozhodnutí se USA ujaly kompletního vybavení a výcviku speciálních protidrogových jednotek a po dohodě s kolumbijskou vládou poskytly i pomoc americké armády.³⁸

Zlomovým obdobím pro vývoj americké zahraniční protidrogové politiky a především pro americko-kolumbijské vztahy se stala devadesátá léta. S koncem studené války zmizela bezpečnostní hrozba ztělesněná komunistickým blokem a USA se začaly plně soustředit na novou regionální hrozbu – drogy. Že se jednalo o oprávněný zdroj nebezpečí potvrzoval fakt, že dosavadní, téměř dvacetiletá, protidrogová politika neměla na produkci drog žádný vliv. Nebyla schopná zabránit rozšíření výroby ani nárůstu objemu vyrobených drog. Paradoxně se hlavním producentem kokainu a heroínu stala Kolumbie. Prezident G. Bush st. se rozhodl situaci řešit prostřednictvím širšího zapojení armády do protidrogových operací. Cílem jeho Andské iniciativy bylo zlikvidovat výrobu drog v Andských státech do pěti let. Na operace vyčlenil 2,2 miliardy dolarů, které zahrnovaly vojenskou i ekonomickou pomoc. Poskytnutí ekonomické pomoci však bylo podmíněno přijetím pomoci vojenské.³⁹ Bush senior tak definitivně přistoupil na militarizaci americké protidrogové politiky.

2.3 Clintonova politika izolace

V roce 1993 bylo zřejmé, že ani Andská iniciativa se nestane úspěšným programem, a proto jej nově zvolený prezident postupně omezoval, až jej v roce 1994 definitivně ukončil. Vzhledem k dosavadním výsledkům protidrogových programů Clinton formuloval strategii, která se soustředila na doposud opomíjené prvky – domácí trh s drogami a samotné pěstitele drog ve zdrojových zemích. Clintonova protidrogová politika byla zveřejněna v U.S. Drug Control Strategy z roku 1994.⁴⁰ Jejímí hlavními body byly vzdělávací a preventivní programy zaměřené na mladistvé, snižování kriminální a násilné činnosti spojené s užíváním drog, snížení výdajů spojených s nelegálním užíváním drog ve sféře zdravotnictví, kriminální justice a podpurných sociálních programech, zesílení ochrany amerických hranic a omezení zdrojů domácí i zahraniční nabídky (jejím základem byla především likvidace polí a laboratoří na výrobu drog). S ohledem na to, jaký prostor byl v této strategii věnován prevenci a důrazu na omezování negativních dopadů používání

³⁸GUAQUETÁ, 2005, s. 33

³⁹LEECH (b), 2000

⁴⁰Agenda zmíněná v US Drug Control Strategy 1994 se v průběhu nadcházejících let měnila jen minimálně – většina změn se týkala posunutí jednotlivých cílů na žebříčku priorit. Tyto změny se téměř výlučně týkaly cílů zaměřených na redukci poptávky. Podle US Drug Control Strategy z roku 1994 mělo být dosaženo snížení poptávky po drogách s prostřednictvím redukce pravidelných uživatelů drog, následující rok byl však důraz přesunut na posílení role komunit ve sféře „law enforcement“. Teprve v roce 1996 se prioritou stala prevence zaměřená na mladistvé. Naopak problematika redukce nabídky doma i v zahraničí si stabilně držela poslední místo. GUAQUETÁ, 2005, s.42; <http://www.ncjrs.gov/ondcpubs/publications/policy/ndcs96>, <http://www.ncjrs.gov/ondcpubs/publications/policy/ndcs97>, <http://www.ncjrs.gov/ondcpubs/publications/policy/ndcs98>, <http://www.ncjrs.gov/ondcpubs/publications/policy/ndcs99>.

drog, se dalo předpokládat, že zahraniční protidrogové operace budou omezeny.

Do Clintonovy koncepce protidrogové politiky však výrazně zasáhly dva faktory. Prvním z nich byly volby v roce 1994, kdy Kongres ovládla republikánská strana trvajícím na tvrdém postupu vůči zahraničním producentům drog.⁴¹ Převaha republikánů v Kongresu jim umožnila zasahovat do protidrogové strategie s pomocí rozpočtu, který podléhal jejich schválení.

Druhý moment, který ovlivnil provádění protidrogové politiky, byl spojen s prezidentskými volbami v Kolumbii, jejichž vítěz Ernesto Samper byl obviněn z použití drogových peněz ve své volební kampani. Ačkoli bylo toto obvinění na základě šetření parlamentní komise vyvráceno, důvěra USA ve státní aparát Kolumbijské republiky výrazně poklesla. Důkazem zhoršení vzájemných vztahů bylo potom rozhodnutí, které Kolumbii začlenilo do certifikačního procesu. Vzhledem k tomu, že certifikační proces byl procedurou založenou na prezidentově posouzení míry spolupráce dané země v kontrole drog, bylo téměř nemožné, aby Kolumbii nestihly sankce ve formě zastavení americké pomoci. Bylo zřejmé, že prezident Clinton nebude finančně podporovat vládu obviněnou ze styků s drogovými kartely.

Právě možnost rozhodovat o dalším osudu finanční podpory umožňovala USA stanovovat podmínky, které kolumbijská vláda musí splnit. Nejhuře splnitelným se pro kolumbijskou vládu stala ustanovení tzv. *Leathy Amendment*, který požadoval přezkoumání dodržování lidských práv kolumbijskou armádou jako nutnou podmínku k poskytnutí další vojenské pomoci. Americká administrativa navíc využívala své pozice na mezinárodní scéně k prosazování mezinárodní izolace Kolumbie a celkově tak oslabovala pozici kolumbijské vlády. Autorka Guaquetá dokonce označila americký postoj vůči Samperově administrativě jako „*proactive and overt promotion of Samper's ouster*“⁴², což považuje za důkaz, že USA se ve stále větší míře stávaly jedním z aktérů na kolumbijské domácí scéně. Tento názor potvrzuje fakt, že i přes zvýšené úsilí Samperovy administrativy (zničení Calí kartelu, zvýšení objemu odstraňování nelegálních plodin a především přijetí zákona o vydávání osob podezřelých z kriminální činnosti před americké soudy) Kolumbie certifikaci nezískala ani v následujícím roce (1997). Clintonova politika izolace definitivně skončila rokem 1998. Během 3 let USA dosáhly oslabení pozice kolumbijské vlády na mezinárodním poli, ale i vnitropoliticky – vyzdvihováním kolumbijských ozbrojených složek jako hlavních spojenců v boji proti drogám. USA se sice staly významnými aktéry kolumbijské politické scény, avšak tento fakt nijak nepřispěl k posunu v řešení kolumbijského problému. Důraz na dodržování lidských práv a zároveň

⁴¹Základem republikánského pojetí národní bezpečnosti byla ochrana americké demokracie. Problém nelegálních drog vnímali republikáni primárně jako faktor ohrožující americkou identitu a hodnoty, a proto požadovali, aby byla prioritně řešena sféra produkce drog. GUAQUETÁ, 2005, s.42

⁴²GUAQUETÁ, 2005, s. 44

požadavek na zesílení aktivit ve válce proti drogám podle mnoha autorů ukazují na fakt, že Clintonova administrativa neměla jasnou a koherentní koncepci řešení nebezpečí, které pro USA Kolumbie představovala.⁴³

2.4 Návrat Kolumbie na mezinárodní scénu

Zlepšení vztahů s Kolumbií a obnovení americké pomoci bylo ze strany USA spojováno s nástupem nového kolumbijského prezidenta Andrése Pastrany. Podpora, kterou mu USA poskytly, byla založena na zdůrazňování kladného profilu Pastrany ve srovnání s prezidentem předchozím. Snaha vylepšit profil USA a zdůraznit důvěru k novému prezidentovi našla explicitní vyjádření ve formulaci amerického postoje k řešení kolumbijské situace, který se nápadně doplňoval s Pastranovým programem na spojení mírových snah s bojem proti drogám. Prezident Clinton prohlásil, že je nutné zaujmout „*more comprehensive approach that took into account the multiple factors involved in the Colombian crisis*“⁴⁴; vystoupení Madleine Albrightové (State Secretary) bylo interpretováno jako „*attempt to denarcotize US policy toward Colombia*“.⁴⁵

Americká protidrogová politika prodělala důležitý posun, který se týkal rozšíření dosavadní koncepce war on drugs o teorii narkogeril.⁴⁶ Podle tohoto přístupu byly do řetězce produkce a přepravy drog zapojeny také některé povstalecké jednotky (převážně FARC). Jestliže tedy existoval důkaz, že gerily mají podíl na drogových aktivitách, potom bylo možné použít americkou vojenskou pomoc proti těmto gerilovým jednotkám. Ačkoli rozšíření boje proti drogám na narkogerily bylo důležitým momentem, americká politika se i nadále omezovala na provádění protidrogové politiky bez hlubšího zapojení do řešení příčin kolumbijského konfliktu. Vážným důsledkem přijetí teorie narkogerily bylo odvrácení pozornosti od *paramilitares* k „narkogerilám“ přesto, že neexistovaly důkazy o tom, jakou roli gerily v drogovém řetězci hrají. Zároveň došlo k přenesení povinností spojených s prováděním protidrogové politiky na armádu, oficiálně proto, že tyto mise se pro policii staly příliš nebezpečnými.⁴⁷ Mírovým jednáním mezi Pastranou a FARC Spojené státy sice vyjádřily podporu, ale vzhledem ke komplikacím, s nimiž se celá jednání potýkala, a podezřením, že FARC porušuje podmínky příměří, se USA od mírového procesu distancovaly. Tento přístup USA se vážně podepsal na samotném průběhu mírových jednání – která se mimo jiné potýkala s vážným nedostatkem financí na zajištění bezpečnostních opatření. Vzhledem k tomu, že v Kolumbii došlo v roce 1999 k

⁴³ZIRNITE, 1998, s. 52

⁴⁴TICKNER, 2001, s. 13

⁴⁵SHIFTER, 2000, s. 54

⁴⁶Poprvé byla problematika narkogeril implikující spojení mezi gerilami a drogovou produkcí zmíněna americkým ambasadorem v Kolumbii Lewitem Tambsem v 80. letech. TICKNER, 2003, s. 79

⁴⁷VAICIUS, ISACSON, 2001, s. 3

opětovnému nárůstu případů porušení lidských práv ze strany armády a že násilí páchané „neposlušnými“ jednotkami FARC vyústilo ve smrt několika Američanů, Kongres odmítl uvolnění dalších finančních prostředků pro Kolumbii. Prezident Clinton proto podmínil poskytnutí další pomoci tím, že kolumbijská vláda sestaví komplexní plán boje s drogami. Na základě této výzvy vznikl „*Plan for Peace, Prosperity and the Strengthening of the State*“, známý jako „Plan Colombia“. Podle názoru R.Crandala však vycházela tato iniciativa ze sebekritické reflexe USA a její snahou bylo eliminovat dopady amerického vystupování proti prezidentu Samperovi, které vedlo k výraznému zhoršení situace v Kolumbii.⁴⁸

2.5 Plan Colombia (PC) – první fáze

Plan Colombia vznikl jako projekt Pastranovy vlády a veřejně byl představen v září 1999. Tento plán měl být obdobou Marshallova plánu, o němž prezident Pastrana mluvil již během své předvolební kampaně. Jeho jádrem bylo vyřešení ozbrojeného konfliktu prostřednictvím mírových jednání, což by vedlo k posílení státní moci a umožnilo by rovněž efektivně se zaměřit na boj s drogami. Samotné řešení problému drog mělo probíhat na bázi přijetí společné zodpovědnosti ze strany ostatních států postižených problémem produkce drog, což by v konečném důsledku vedlo ke koordinovanému postupu v potírání drog ze strany nabídky i poptávky. PC byl pojat jako komplexní řešení příčin problémů v Kolumbii - definovaných v 10 bodech - s rozpočtem ve výši 7,5bil dolarů. Z této částky hodlala Kolumbie financovat polovinu, zbytek výdajů měly pokrýt příspěvky USA, Evropy a dalších států.

PC byl prezentován jako projekt širší mezinárodní spolupráce. Jeho zveřejnění však proběhlo ve Washingtonu a vzhledem k tomu, že Kolumbie byla v této době již značně závislá na přísunu americké pomoci, očekávala se hlavně reakce americké strany.⁴⁹ Představený návrh však USA považovaly za nepřijatelný. Svou roli na tomto vývoji hrál nejen fakt, že prozatímní výsledky v boji proti drogám u zdroje nijak neovlivnily nabídku omamných látek na americkém trhu, ale také narůstající obava USA ze zapletení se do občanské války, která by opakovala vývoj vietnamského dobrodružství.⁵⁰ Svou roli také hrála nutnost obhájit tyto výdaje před americkou veřejností. Kongres vyhodnotil celou situaci tak, že ze všech ostatních významných aktérů na mezinárodní scéně ohrožuje produkce drog v Kolumbii především USA. S ohledem na možnosti USA v otázce poskytnutí techniky k ničení nelegální výroby drog a s přihlédnutím k americkým zájmům tedy USA určily podobu svého zapojení do Plan Colombia. Svou roli v rozhodování o

⁴⁸ *Plan Colombia. Should we Escalate the War on Drugs*, 2001, s. 3

⁴⁹ *Plan Colombia. Should we Escalate the War on Drugs*, 2001, s. 4

⁵⁰ SHIFTER, 2000

účasti v PC jistě hrály i zkušenosti s alternativními programy, které se dříve v případě Bolívie staly pouze vítaným doplňkem k výdělům z pěstování nelegálních plodin.⁵¹ PC byl nakonec formulován jako šestiletý plán (1999-2005), který se bude skládat ze 3 sobě jdoucích fází. První fáze - ofenzíva do Putumaya (centra pěstění koky) měla být následována postupným získáváním vzdálených oblastí pod kontrolu kolumbijské armády. V tomto stádiu mělo dojít k zapojení mezinárodního společenství, které by zajistilo provádění alternativních programů atd. V konečném stádiu potom měla být nastolena vládní svrchovanost v celé zemi. Většina schválené pomoci ve výši 1,3 bilionu dolarů byla tedy věnována armádě a policii, které ji měly použít k eskalaci drogové války. Výdaje na sociální část programu tvořily necelých 25%. Svě rozhodnutí USA obhajovaly tím, že Plan Colombia počítá se zapojením mezinárodního společenství, které se bude podílet financováním programů alternativního rozvoje. Z pohledu USA byl dopad nelegálního užívání drog v ostatních státech zanedbatelný. USA tak do PC prosadily svou protidrogovou politiku a zároveň ukázaly mezinárodnímu společenství jistou aroganci, která vyplývala z jednostranného rozhodnutí o podobě svého zapojení. Spojené státy počítaly se zapojením mezinárodní komunity, nedokázaly ji však přesvědčit, že jejich záměry přesahují kontext války proti drogám, což v podstatě zdiskreditovalo celý projekt.⁵²

Z pohledu Kolumbie ztížilo rozhodnutí americké strany průběh jednání s FARC a znamenalo snížení pravděpodobnosti dosažení míru. Posílení represivních orgánů, které se měly soustředit na likvidaci nelegálních plodin a laboratoří v oblastech pod kontrolou FARC, nemohlo přinést požadované výsledky, protože důležitá část drogové produkce, která se nacházela v rukou AUC, zůstala těmito aktivitami nedotčena. Zároveň byla opomínuta otázka vzájemných vztahů mezi kolumbijskou armádou a *paramilitares*, což v důsledku znamenalo, že zvýšená vojenská pomoc nevedla k posílení vlády práva a svrchovanosti státu nad celým územím, protože to byly právě AUC, které kontrolovaly značnou část kolumbijského území. Kolumbie přesto americkou verzi Plánu Colombia přijala.

Změny, které prosadila Clintonova administrativa, však výrazně měnily hodnotu PC, což dokazují početné diskuze a publikace o tomto tématu nejen mezi odborníky, ale i mezi politiky. Argumenty vznášené na adresu PC lze shrnout do dvou kategorií – jedna zabývající se bezpečností, druhá přistupující k PC jako ke katalogu kolumbijských problémů, který však selhal v definování strategie jejich řešení. Ve stručnosti přiblížím argumenty obou stran.

Podle obhájců⁵³ je PC výrazným posunem ke konstruktivní americké zahraniční

⁵¹Plan Colombia. Should we Escalate the War on Drugs, 2001, s. 10

⁵²ARNSON, 2001

⁵³GRAHAM; SCOWCROFT, 1999

politice vůči Kolumbii. Svůj názor obhajují tím, že navýšení americké vojenské pomoci a rozšíření výcvikových aktivit na kolumbijskou armádu je způsobem, jak zachránit kolumbijskou demokracii, a přispěje k zlepšení bezpečnosti v zemi. Kolumbijská vláda tak s pomocí profesionalizované armády upevní svou moc na celém území a zároveň bude disponovat reálnými sankcemi (ve formě postřiku nelegální produkce koky), což donutí dosavadní pěstitele koky k ukončení činnosti. Zajištění bezpečnosti je v tomto pojetí předpokladem a podmínkou pro rozvoj v dalších oblastech.

Proti tomuto pojetí však stojí velký počet kritiků, kteří nedostatky vidí nejen v americkém zásahu do PC, ale i v jeho původní podobě, jehož jednotlivé body si odporují, resp. že realizace jednoho bodu znamená nemožnost realizace jiného. Tento protiklad lze demonstrovat na rozporu, který panuje mezi ekonomickými cíli a programem na řešení situace pěstitelů koky. Na jednu stranu vláda slibovala stabilizaci ekonomiky s pomocí restriktivní politiky a otevření trhů pro zahraniční kapitál. V rámci alternativních programů se však stát zaručoval za pevné ceny legálních plodin pěstovaných místo koky a sliboval zlepšení infrastruktury a poskytování služeb v odlehlých a nedostupných oblastech. Jestliže by Kolumbie přistoupila na otevření a liberalizaci trhu, potom nebylo možné zajistit pevnou cenu pro produkci chudých zemědělců. Zároveň nebylo možné počítat s tím, že se zahraniční investoři budou zajímat o oblasti mimo přímou kontrolu vlády a budou se významnou mírou podílet na jejich rozvoji. Tato nevyrovnanost dávala tušit, že z budoucího vývoje budou pravděpodobněji profitovat zahraniční korporace a ekonomická elita země. Další z cílů – zisk kontroly nad celým územím Kolumbie, kvůli kterému jsou posilovány pravomoci armády, proslulé porušováním lidských práv a spoluprací s *paramilitares*, bude mít jen velice sporný přínos pro zajištění bezpečnosti v zemi, podporu a dodržování lidských práv, nebo návrat IDP (*Internally displaced persons*, vnitřně vysídlené obyvatelstvo). Otázkou rovněž zůstává, zda a jakým způsobem bude kolumbijská vláda financovat svůj podíl na PC.⁵⁴

Zvláštním bodem je podle kritiků právě forma americké účasti na PC, která jej přijala jen do té míry, nakolik odpovídal cílům americké zahraniční politiky. Právě proto je PC vnímán jako americká protidrogová operace. Zásadním problémem však je, že nedošlo k přeformulování základních principů v otázce boje proti drogám, a proto se o PC někteří vyjadřují jako o pokračování neúspěšné politiky založené na logice, že eskalace drogové války povede k výraznému oslabení geril, které budou ochotny přistoupit k jednáním o míru. Vzhledem k všeobecně známým odhadům, že drogové aktivity tvoří jen 30% příjmů FARC, zatímco pro AUC znamenají hlavní zdroj financí (70%) je zřejmé, že nárůst vojenských aktivit zaměřených na FARC nebude mít výrazný vliv na ochotu FARC jednat

⁵⁴LEECH(b), 2000

o míru, ani na množství produkováných drog.⁵⁵ Zesílení vojenské ofenzívy proti pěstitelům drog možná povede k dočasnému omezení produkce drog z určité oblasti, v žádném případě však nepřesvědčí pěstitele drog o dobrých úmyslech vlády, nebo o výhodnosti pěstování legálních plodin. Odborníci se rovněž obávají tzv. *baloon effect* – tedy situace, že se pěstování nelegálních plodin přesune zpět do vyčištěných oblastí v Peru a Bolívii. Americká pomoc rovněž vyvolává otázky ohledně toho, nakolik se v podmínkách Latinské Ameriky doplňuje posilování ozbrojených složek s podporou demokracie. Výše zmíněná argumentace může být shrnuta do jedné věty: „*Plan Colombia is a plan of war, not of peace*“.⁵⁶

2.6 Bushova administrativa (2000-2004)

S nástupem nového prezidenta došlo k výrazné proměně v prioritách americké zahraniční politiky, která se výrazně méně soustředila na Latinskou Ameriku, potažmo na řešení problému v samotné Kolumbii. Ačkoli prezident Bush pokračoval v programech nastartovaných za svého předchůdce a podpořil americké protidrogové aktivity představením *Andean Regional Strategy*, hlavní směr jeho vztahů k Jižní Americe určily události z 11.září 2001 a následné vyhlášení války proti terorismu.

Andean Regional Initiative vznikla jako doplňující program k PC v roce 2001. Tento program zahrnoval všech 8 andských zemí a jeho obsah byl označován jako „tři D“ – *democratization, development and drugs*. Téměř polovina finančních prostředků byla určena na zadržování drog, likvidování jejich producentů a další aktivity, které měly zamezit přesunu jejich výroby do sousedních zemí. Kromě toho měl tento projekt s pomocí obnovení preferenčních podmínek vzájemného obchodu podpořit rozvoj andských zemí a přispět k nastartování udržitelného ekonomického růstu a liberalizaci jejich trhu. Pro samotnou Kolumbii byla vyčleněna druhá polovina rozpočtu, z níž se mělo kromě výše zmíněných aktivit financovat tzv. *institution-building*, tedy reformy ve státní správě, které měly přispět ke zlepšení výkonu státních povinností a zajistit dodržování základních práv. Bushův projekt je sice možné vnímat jako snahu řešit nedostatky PC, avšak více než to lze odhadovat, že jeho vznik byl motivován politikou prezidenta G. Bushe seniora.

Ačkoli Kolumbie získala prostřednictvím *Andean Regional Initiative* významné navýšení americké pomoci, vzájemné vztahy byly poznamenány probíhajícím jednáním mezi vládou a FARC. Podezření vztahující se na činnost FARC v USA vyvolala diskuze ohledně adekvátnosti americké účasti v Kolumbii. USA dospěly k závěru, že jejich podpora zdiskreditovanému prezidentu Pastranovi není možná a že je v jejich zájmu, aby

⁵⁵LEECH(b), 2000

⁵⁶LEECH(b), 2000

tato mírová jednání byla ukončena.⁵⁷

Mírová jednání však ztroskotala v únoru následujícího roku, který byl rovněž rokem volebním a do prezidentského křesla vynesl prezidenta Álvara Uribeho – obhájce silového řešení a přívržence USA. Tento vývoj výrazně usnadnil realizaci americké zahraniční politiky v Kolumbii.

Události z 11.zář 2001, které vedly k vyhlášení války proti terorismu, měly nezanedbatelný význam i pro samotnou Kolumbii. Na seznam mezinárodních teroristických organizací se totiž v říjnu 2001 dostaly všechna tři kolumbijská ozbrojená uskupení – FARC, ELN i AUC. Podle slov americké administrativy používají gerily a *paramilitares* obchod s drogami jako způsob k provádění teroristických činů, čímž ohrožují americké zájmy a bezpečnost. Tato klasifikace umožnila USA zařadit Kolumbii a americké vojenské angažmá pod globální válku proti terorismu⁵⁸. Nakolik tento přístup odpovídá skutečnému stavu věcí v Kolumbii?

První problém vyvstává už se samotným označením kolumbijských geril a *paramilitares* za mezinárodní teroristické skupiny. Jejich skutky se opravdu dají označit za teroristické, nejsou však zaměřeny na mezinárodní cíle (pomineme-li útoky na cizince a Američany vlastněné ropovody na území Kolumbie), což vyplývá z podnětů, za které tato uskupení bojují. Dalším problémem je fakt, že válka proti teroristům byla výlučně orientována na FARC jako „*nejnebezpečnější teroristickou organizaci ohrožující americké občany a zájmy*“. Kampaň proti FARC jako teroristické organizaci byla založena na negativní reklamě, kterou FARC získaly na základě své činnosti v demilitarizované zóně. FARC se tímto způsobem dostaly do středu pozornosti, a tak bylo poměrně jednoduché obhájit navýšení americké pomoci v rámci války proti terorismu označením FARC jako hlavního nepřítele. Že se jednalo o účelovou argumentaci potvrzuje skutečnost, že většinu masakrů a nucených vysídlení spáchaly jednotky AUC⁵⁹, proti kterým USA nepřijaly žádná opatření. Americká válka proti drogám se tak stala selektivní válkou proti teroru, která nebere v potaz, že FARC je jen jedním ze tří existujících uskupení, která jsou v různé míře zapletena do obchodu s drogami a podílí se na páchání násilí v zemi.⁶⁰ Otázkou však zůstává, proč se USA rozhodly k zapojení do protipovstaleckého boje, který dříve vždy považovaly za vnitřní záležitost Kolumbie? Někteří autoři (Stokes, Leech) se domnívají, že za tímto rozhodnutím stojí prosazování amerických ekonomických zájmů. Nově ověřené ropné rezervy Kolumbie posunuly na sedmou příčku dodavatelů ropy do USA, což v situaci, kdy je americký energetický trh ohrožován destabilizací Blízkého

⁵⁷VAICIUS; ISACSON, 2003, s. 2

⁵⁸ISACSON, 2005, s. 144 -150

⁵⁹TICKNER, 2003, s. 81

⁶⁰LEECH, 2006

východu hraje významnou roli. Hlasy, které by tuto motivaci zcela odmítly, neexistují. Podle jiných lze nárůst amerického zapojení do dění v Kolumbii vidět v souvislosti s dobrými vztahy mezi oběma prezidenty, které by mohly být základem pro politické spojení proti vlně levicových populistických prezidentů v Latinské Americe.

Vyhlášení války proti terorismu vyřešilo dosavadní problémy vyplývající z nejasného rozlišení mezi protidrogovým a protipovstaleckým bojem, které hrály významnou roli jako podmínka pro využití americké pomoci. Schválením protiteroristických zákonů v létě 2002 bylo rozhodnuto, že potlačení drogových a povstaleckých aktivit bude vedeno prostřednictvím tzv. „*united campaign*“ (spojený boj proti drogám a povstalcům/teroristům), na jejichž vedení je možné použít prostředky původně určené na protidrogové operace. Kromě toho Kolumbie obdržela dodatečnou pomoc ze zdrojů určených na potírání terorismu. První americkou pomocí, která nebyla schválena pro účely potírání drog, bylo 98 milionů dolarů na zajištění ochrany ropovodu v oblasti Arauca, což podle mnoha pozorovatelů dění v Kolumbii poodhaluje hlubší motivy války proti terorismu v Kolumbii. Většina americké pomoci je poskytována pro vojenské účely jen s minimálním omezením vztahujícím se na její příjemce (např. dodržováním lidských práv, používáním „bezpečných“ herbicidů atd.). Nárůst počtu a náročnosti vojenských operací vedl k posílení počtu amerických jednotek, které poskytovaly technické, logistické a informační zajištění kolumbijské armády⁶¹.

Zájem USA o potírání terorismu v Kolumbii se však výrazně zmenšil se započítáním války v Iráku a vyloučením FARC a ostatních ozbrojených jednotek jako nejpravděpodobnějších aktérů ohrožujících přímo USA (v průběhu 2 let se o nic takového nepokusily a navíc nesplňovaly ani předpoklad náboženské motivace k teroristickému útoku). Protože statistiky z roku 2003 shrnující výsledky společných akcí naznačovaly, že hlavní cíle vytyčené v PC (tedy likvidace produkce kokainu a oslabení geril) budou splněny, začala americká strana uvažovat o postupném stažení se z Kolumbie a předání organizace bojových akcí plně do rukou kolumbijské vlády a armády. Jak se však brzy ukázalo, skutečná situace v Kolumbii se od závěrů ve statistikách diametrálně lišila. Výrazně pozitivní závěry zveřejněné v roce 2003 byly zpochybněny množstvím nezávislých organizací a další vývoj ukázal, že nadšení americké i kolumbijské vlády bylo předčasné⁶².

Ačkoli v roce 2003 došlo k poklesu pěstování koky v jižních oblastech Kolumbie o 16%, tento úspěch se nijak neodrazil na ceně ani kvalitě kokainu dostupného v USA. Zároveň se jednalo o ojedinělý výsledek, protože v následujících dvou letech již k žádnému poklesu rozlohy kokových polí nedošlo. Tento vývoj potvrdil obavy odborníků,

⁶¹TICKNER, 2003, s. 80

⁶²ISACSON, 2005, s. 142

že zvýšená intenzita postřiků postihla nejslabší článek v drogovém řetězci aniž by řešila samotný problém. Pěstování koky tedy v inkriminovaných oblastech bylo na určitou dobu potlačeno, což vedlo k přesunu výroby do sousedních zemí, nebo do jiných oblastí v Kolumbii, v mnoha případech však v postižených oblastech došlo k obnovení kokových polí. Výrazný podíl na tomto vývoji měl také management alternativních programů a jejich celková podfinancovanost, které uskutečňování alternativních programů v podstatě zablokovaly. Vyskytují se i domněnky, že se ztroskotáním těchto programů americká strana počítala, protože výsledkem jejich postřikové kampaně mělo být vytlačení pěstitelů koky zpět do měst, odkud většina z nich pocházela.⁶³

Ani hodnocení zlepšení bezpečnostní situace neposkytovalo uspokojivé výsledky. Jestliže v Kolumbii opravdu došlo ke snížení násilí a kriminálních aktivit, tento stav byl výsledkem Uribeho politiky demokratické bezpečnosti. Jednalo se však pouze o omezený úspěch – bezpečnost byla zajištěna ve městech a podél silnic, což bylo vykoupeno zhoršením situace na venkově (v důsledku nedostatku policejních úředníků); výrazný podíl měla i započatá jednání s AUC. S ohledem na politiku prezidenta Uribeho však toto byl nejlepší dosažitelný výsledek. Americká vojenská pomoc totiž k samotné ochraně obyvatel příliš nepřispívala. Její poslání spočívalo v porážce a oslabení ozbrojených skupin (nově zúžených pouze na FARC) a zisku kontroly nad jejich územím. Aktivity podporované Spojenými státy tedy vedly k rozpoutání násilí a jejich dopady byly stejné jako u válečného konfliktu (nárůst IDP, hlad,..). Americká vojenská přítomnost navíc byla ze strany FARC vnímána jako základní překážka pro obnovení mírových jednání.⁶⁴

Plan Colombia byl ukončen v roce 2005 a jeho výsledky se ukázaly jako zcela neuspokojivé. Přesto, že USA do PC a doprovodných programů vložily přes 4 miliardy dolarů, nebyl zcela naplněn ani jeden z jeho 11 bodů. Ačkoli dosavadní vojenská pomoc Kolumbii nepřiblížila k ukončení problému s drogami ani s povstalcí, prezident Bush vyjádřil ochotu poskytovat americkou pomoc po dobu minimálně dalšího jednoho roku. Je však pravděpodobné, že toto rozhodnutí je více než na snaze USA oslovit příčiny kolumbijských problémů založeno na politických a geostrategických důvodech.

⁶³ISACSON, 2004, s.249

⁶⁴ISACSON, 2005, s. 141

3. Pozice Evropské unie v kolumbijském konfliktu

EU se do řešení situace v Kolumbii zapojovala postupně – její zájem postupoval od nastolení politického dialogu zaměřeného na řešení problému drog k řešení humanitárních problémů vysídlených obyvatel až ke konečnému zapojení do samotných jednání mezi vládou a gerilami. Zaujetí jednoznačného postoje a sestavení koherentní politiky vůči kolumbijskému konfliktu však nebylo pro EU zcela samozřejmou záležitostí. Nalézt odpověď na otázky, nakolik se EU dokázala s těmito překážkami vyrovnat a jakým způsobem zasáhla do konfliktu, bude obsahem této kapitoly.

3.1 Motivů

Podle slov Javieru Solany, vysokého představitele pro SZBP (Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU), jsou EU a Latinská Amerika přirozenými partnery nejen v oblasti obchodních vztahů. Tento výrok vychází z předpokladu, že tyto dva regiony sdílí společné hodnoty a kulturu, a dle Solanova vyjádření právě tento fakt přispívá k podobnému náhledu na mezinárodní dění a potenciálně tak umožňuje společné vystupování v této oblasti.⁶⁵ Ve vztahu k Andskému společenství (*Comunidad Andina de Naciones*, CAN), jehož členem je i Kolumbie, taková politika nachází vyjádření především v rovině podpory integračního procesu, protože vznik integračních uskupení podobných EU znamená především zisk nových trhů, resp. odbytiště evropských výrobků. Přínos Kolumbie a CAN pro evropské trhy je relativně malý, viděno optikou toho, že tato oblast nepatří mezi dodavatele strategických surovin. Přesto je trh, který představuje Kolumbie a zbytek latinskoamerických zemí, z ekonomického hlediska pro EU velice zajímavý. Vzhledem ke globálnímu charakteru ekonomiky i kriminality je tedy probíhající konflikt v Kolumbii vnímán jako destabilizující faktor, který latentně ohrožuje evropské ekonomické zájmy. Ačkoli konflikt v Kolumbii nepředstavuje pro EU přímou bezpečnostní hrozbu, jeho dopad je zřetelný jak v nabídce nelegálních omamných látek, ale v rostoucí míře i počtu imigrantů z této oblasti.

V souvislosti s vývojem světa směrem ke globalizaci byla evropská politika rovněž postavena před nutnost obhajovat a chránit své zájmy přesahující vlastní území EU, pokud se chce stát uznávaným hráčem na poli mezinárodních vztahů. Aspirace EU na poli mezinárodní politiky vedou k jejímu zapojení do řešení problémů s globálním dosahem, mezi něž kolumbijský konflikt bezesporu patří. Zahraniční politika EU klade důraz na mezinárodní právo a roli mezinárodních organizací v čele OSN, což často vede k vnímání EU jako protihráče USA. Tento antagonismus EU dokonce sama zdůrazňuje, když ve

⁶⁵ “No somos socios de conveniencia. Somos socios naturales.” SOLANA, 2002

vztahu k Latinskoamerickým zemím mluví o prosazování společných stanovisek na mezinárodních fórech.⁶⁶

V případě Kolumbie se EU zajímá nejen o problém regionální stability, ale také o dodržování lidských práv a situaci vysídleného obyvatelstva, v jejichž řešení podporuje právě OSN. Svou roli v kolumbijském konfliktu EU staví na zkušenostech s jednáním o ukončení ozbrojeného konfliktu ve střední Americe. Tzv. dialog ze San José vzniklý na ministerské schůzce představitelů ES a středoamerických států v roce 1984, se stal základem pro vedení dialogu a jednání o míru a kromě ukončení zdejšího konfliktu přispěl i k demokratizaci těchto zemí.

3.2 Vzájemné vztahy EU a Kolumbie

Vztahy Evropy ke Kolumbii jsou specifické hned v několika směrech. Zaměříme-li se na evropskou stranu, potom byl rozhodující vývoj Evropy a samotné evropské integrace. Vztah Evropy k Latinské Americe výrazným způsobem ovlivnily události 20.století, které přispěly k ekonomickému a sociálnímu oslabení evropských států. Ačkoli první světová válka je označována za velkou ránu euro-latinskoamerických států, ještě větší dopad měla na vzájemné vztahy krize po druhé světové válce, následovaná vypuknutím studené války. Evropské země byly nuceny přenechat hlavní roli v latino-americkém regionu Spojeným státům, resp. přijmout jejich strategickou roli v tomto regionu.⁶⁷

Evropská integrace se však potýkala s množstvím problémů, které nadále vázaly její pozornost dovnitř, k sobě samé. Krize integračního procesu ze 60.let byla sice překonána, Evropské společenství však nemělo pravomoci prosazovat své zájmy navenek. Až do roku 1992/93 tedy evropská zahraniční politika existovala pouze ve formě atomizovaných politik jednotlivých členských zájmů, které jen zřídka dospěly ke společnému závěru v provádění zahraniční politiky. Výrazný podíl na ustavení a orientaci skutečně evropské zahraniční politiky mělo přistoupení Španělska a Portugalska do ES (1986), které tradičně měly poměrně silnou vazbu k latinskoamerickým zemím. Především Španělsko mělo vážný zájem na prohlubování integrace v oblasti společné evropské politiky, což potvrzovalo jeho zapojení do mezivládního jednání o tomto problému již v roce 1986. Mnozí autoři považují toto vystupování Španělska jako syndrom z éry mezinárodní izolace, která vedla k tomu, že se španělská vláda zapojila do jakékoli iniciativy.⁶⁸ Výraznou roli hrála také aspirace této země na znovuzískání mocenského statusu, který by mohla získat právě důrazem na výlučnost vztahů s Latinskou Amerikou. Ačkoli se Španělsko stále odvolávalo na kulturní podtext vzájemných vztahů, bylo možné

⁶⁶SOLANA, 2002

⁶⁷CIHELKOVÁ, 2001, s.14

⁶⁸FAZIO VENGOA, 2003, s. 5

zaznamenat postupnou proměnu priorit jeho zahraniční politiky, a to především v souvislosti s prohlubováním integračního procesu.⁶⁹ Důraz těchto zemí na region Latinské Ameriky byl navíc doplněn vývojem v samotné Latinské Americe, která již v 80. letech nastupovala cestu k demokracii, což byla jedna z důležitých podmínek pro navázání vztahů s ES. Vznik Společné zahraniční politiky (Maastrichtská smlouva) navíc výrazně přispěl k prohloubení vztahů mezi EU a Latinskou Amerikou, obzvláště v rovině politického dialogu.

Jestliže jsem až doposud hovořila o vztazích EU k Latinské Americe, je nutné vysvětlit, jakým způsobem jsou tyto vztahy spojeny s kolumbijským konfliktem. Vzhledem k tomu, že latinskoamerické státy po získání nezávislosti trpěly téměř chronickou nestabilitou, ES navazovalo kontakty s jednotlivými zeměmi v rámci určitých integračních uskupení, která považovalo za záruku serióznosti. Vzájemné vztahy se proto rozvinuly na několika úrovních. Na tzv. makroúrovni jednala ES/EU s CAN, mikroúroveň potom představovaly vztahy mezi jednotlivými členskými státy obou uskupení navzájem. Zároveň nesmíme opominout, že integrační a bilaterální rozměr vztahů je od roku 1999 doplněn regionálními setkáními na nejvyšší úrovni.⁷⁰

Spolupráce s CAN byla navázána jako první již na počátku 70. let. Většina členských států CAN (Bolívie, Peru, Ekvádor a Venezuela) trpěla chronickou politickou nestabilitou, což znamenalo, že na sebe významně vázaly pozornost ES. Výjimkou však byla Kolumbie, která i přes probíhající konflikt s levicovými povstanci vykazovala nejen politickou stabilitu, ale až do počátku 90. let i ekonomický růst. Z tohoto důvodu byla Kolumbie v rámci vztahů ES-CAN do značné míry opomíjena, což potvrzuje objem finanční pomoci věnované této zemi ve srovnání s podporou poskytovanou ostatním zemím CAN. Z hlediska EU byl kolumbijský konflikt po dlouhou dobu považován za domácí socio-ekonomický problém, jehož vyřešení bylo primárně záležitostí kolumbijské vlády.⁷¹

Ve vztazích mezi ES/EU a CAN však v 90. letech došlo, v souvislosti s demokratizací andských zemí a rozšířením možností evropské zahraniční politiky, k výraznému prohloubení a rozšíření agendy. ES/EU se začala vážně zabývat problematikou produkce a zneužívání drog, což se odrazilo v ustavení *General system of preferences (GSP Drug regime)*. Andské země bojující proti drogám tak obdržely výhody udělované nejméně rozvinutým zemím v oblasti obchodu s EU. Cílem tohoto opatření bylo podpořit ekonomiky těchto zemí a přispět k jejich rozvoji, který se měl stát jedním z nástrojů začlenění bývalých pěstitelů koky do legální ekonomiky. Vzájemná spolupráce se od

⁶⁹BARTEŠ, 2004, s. 55 a 60-62

⁷⁰Grupo de Trabajo Union Europea. Policy Paper No 19, 2006

⁷¹ICG Latin America Briefing, 2004, s. 1-3

poloviny 90.let soustředila na systematické řešení otázek spojených s produkcí a užíváním omamných látek a na základě přijetí „sdílené odpovědnosti“ ze strany členských států EU byla v roce 1995 institucionalizována v podobě tzv. *High Level Specialised Dialogue on Drugs*. Tato každoroční setkání se soustředila na plánování společných akcí, přičemž EU se v boji proti drogám orientovala hlavně na provádění a podporu alternativních programů. Spolupráce na regionální úrovni byla založena na snaze zabránit již zmiňovanému *balloon effect*. Ve sféře bilaterálních vztahů proto byly uzavřeny smlouvy o kontrole přepravy chemických přípravků určených na výrobu drog.

Na nutnost zaměřit více pozornosti na samotnou Kolumbii upozornil prezident Barco (1986-1990), když v tzv. *Special cooperation act* navrhl pět prioritních kroků, které měly za pomoci ES/EU vést k potlačení dopadů drogové produkce na sociální, ekonomickou a politickou sféru. EU na tento návrh reagovala výše zmíněným ustavením *GSP +/GSP Drug regime* a nastartováním rozvojové pomoci určené pro Kolumbii. K vyrovnání deficitu ve vzájemných vztazích rovněž přispělo ustavení Delegace Evropské komise pro Kolumbii a Ekvádor sídlící od poloviny roku 1993 v Bogotě, která byla pověřena koordinací evropské pomoci, spoluprací s mezinárodními i kolumbijskými nevládními organizacemi a distribucí humanitární pomoci. Evropská pomoc a s ní spojené aktivity EU se však primárně orientovaly na otázky humanitární pomoci osobám postiženým konfliktem. Vzhledem k tomu, že probíhající násilí bylo chápáno jako důsledek strukturálních problémů kolumbijského státu, gerily nebyly vnímány jako problém sám o sobě, což vysvětluje odstup, který si EU vůči probíhajícímu konfliktu udržovala.⁷²

Až do poloviny devadesátých let proto politika EU vůči Kolumbii nijak výrazně nevybočovala z rámce prioritních oblastí spolupráce pro celý kontinent Latinské Ameriky. Tyto priority (podpora integračních procesů, rozvíjení volného obchodu a hospodářskému rozvoji jednotlivých států Latinské Ameriky na všech úrovních) vycházely z principu podpory a rozvoje demokracie, snižování propasti mezi chudými a bohatými a podpory lidských práv. Ve své podstatě tedy reflektovaly a odpovídaly na strukturální problémy Kolumbie.⁷³

3.3 EU a internacionalizace kolumbijského konfliktu

Internationalizace kolumbijského konfliktu spojená s nástupem prezidenta Pastrany, usilujícího o dosažení míru za pomoci mezinárodního společenství, definitivně vedla k přehodnocení dosavadního zapojení EU v Kolumbii. Ačkolí se zapojení EU v

⁷²RODRÍGUEZ-DAVIAUD, s. 13

⁷³NÁLEVKA, 2001, s. 4-5; ZÁZVORKOVÁ, 2004, s. 128

Kolumbii dostalo nad rámec humanitární pomoci již v polovině 90.let prostřednictvím Plan de Acción Europeo contra la Droga platného pro období 1996-1999, EU se o řešení konfliktu začala zajímat na přelomu let 1997/1998.

S pomocí členských států EU byla zahájena fáze příprav jednání mezi ELN a budoucí administrativou, která vyvrcholila v podpisu Preacuerdo de Viena v lednu 1998. Podle této dohody měla být mírová jednání mezi vládou a ELN založena na uzavření národní dohody o míru, demokracii a sociální spravedlnosti; tato budoucí jednání potom měla probíhat za účasti mezinárodního společenství. EU nabízela pomoc a služby prostřednictvím svých orgánů (především Evropské komise), různé nabídky pomoci vycházely i ze strany jednotlivých členských států. Ty nabízely spolupráci na samotných mírových jednáních i možnost hostit jednání na svém území.⁷⁴

Vzhledem k důrazu, jaký EU kladla na mírová jednání jako řešení kolumbijského konfliktu, byla iniciativa prezidenta Pastrany vyjednávat s FARC a následně i s ELN přijata velice kladně. Ačkoli EU vyslovila podporu Pastranově mírovému procesu, její role se omezila na pozorovatele probíhajících jednání. Důvodem bylo nejen to, že prezident Pastrana „zasvětil“ své prezidentské období právě mírovému zakončení konfliktu, které se v jistém smyslu stalo otázkou jeho osobní cti, ale také nepřipravenost EU. Vzhledem k tomu, že se evropská politika dlouhodobě otázce řešení kolumbijského konfliktu nevěnovala, neměla v okamžiku, kdy dostala možnost vstupu do jeho řešení, připravenou strategii možného postupu v jednání. EU byla proto nucena sledovat vývoj mírových jednání. Je nesporně zajímavým faktem, že ani nastartování mírového procesu nevyužila k formulaci svého mírového projektu.

Zahájení mírových jednání však motivovalo vznik uskupení, která byla připravena podílet se na jednáních jako pozorovatelé a mediátoři. Tyto skupiny však nevznikly na bázi EU, nýbrž zahrnovaly státy jako Kanadu, Kubu, Venezuelu atd. Čistě evropským příspěvkem k mírovým jednáním pak bylo přijetí delegace složené z kolumbijských vládních představitelů a zástupců FARC, jejímž cílem bylo seznámit se s fungováním politických, sociálních a ekonomických institucí. Kromě toho se zúčastnila i konference o míru v Kolumbii, která se konala v Madridu. Hostitelskými zeměmi pro tuto delegaci byly převážně členské státy EU, zapojilo se však i Švýcarsko.⁷⁵ Evropa se tak stala obhájcem a propagátorem myšlenky internacionalizace míru založeného na respektování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva.

⁷⁴ZÁZVORKOVÁ, 2004, s. 131-132

⁷⁵ICG Latin America Report No. 2, 2002, s. 15; ICG Latin America Report No. 1, 2002, s.12; ICG Latin America Briefing, 2004, s. 4 -5; ROY, 2002, s.32-33

3.4 EU a Plan Colombia (PC)

Plan Colombia představený na podzim 1999 se setkal s nepříznivou odezvou jak ze strany FARC a ELN, které jej považovaly za jasnou demonstraci vládních úmyslů nahradit mírová jednání vojenským řešením, tak ze strany EU, která jej považovala za nepřijatelný hned z několika důvodů.

Hlavní kritika ze strany EU se soustředila na vojenský komponent PC, který stojí proti zásadám evropské zahraniční politiky. Nejen ve vztahu ke kolumbijskému konfliktu totiž EU trvá na mírovém řešení, které jediné může, podle EU, zajistit trvalý mír v zemi. Vojenská porážka by sice zajistila kapitulaci ozbrojených skupin, v žádném případě by však nevedla k resocializaci příslušníků těchto nelegálních skupin do společnosti a rovněž by zcela ignorovala řešení příčin konfliktu. Z tohoto důvodu se EU staví proti americké militarizaci kolumbijského konfliktu.⁷⁶

Výhrady EU se však vztahovaly i na proklamovaný mezinárodní rozměr PC. Jestliže PC počítal se zapojením mezinárodního společenství, potom bylo z hlediska EU nepřijatelné, aby se na formulaci jeho konečné podoby podílely pouze Spojené státy. S nesouhlasem se setkalo nejen vojenský charakter PC, ale také stanovení formy a výše příspěvků pro samotné USA i ostatní mezinárodní aktéry. Tyto faktory byly považovány za určitou degradaci významu zapojení mezinárodní komunity, která by v Kolumbii zastávala druhotnou roli. V očích evropských politiků by zapojení do takového projektu znamenalo rezignaci na provádění vlastní politiky nejen v Kolumbii, ale i v celém regionu Latinské Ameriky.

V souvislosti s předchozím argumentem byla rovněž posuzována otázka finanční náročnosti zapojení do PC a jeho efektivnosti. Vzhledem k tomu, že PC předpokládalo primárně provedení vojenských akcí, byly aktivity spojené se alternativním rozvojem a řešením dalších sociálních otázek odsunuty mimo hlavní pozornost. V tomto kontextu v Evropě převládla obava, že její role by spočívala v odklizení spouště, kterou by za sebou zanechaly americké vojenské aktivity. Vzhledem k tomu, že v takovém případě by bylo toto následné zapojení širší mezinárodní komunity postaveno před úkol rekonstrukce země zničené válkou, bylo velice reálné, že tyto podpůrné akce by vyžadovaly značný objem finančních prostředků v dlouhodobém horizontu. Někteří evropští politici se dokonce obávali, že by tato suma mohla překročit prostředky nutné k dosažení vojenského vítězství. Primárně však EU upozorňovala na to, že vojenská porážka nevyřeší problémy chudoby, neprovedené pozemkové reformy atd.⁷⁷

Alarmující byl i fakt, že každá ze stran – Kolumbie i USA - interpretovaly PC

⁷⁶WELNA, LOPEZ, 2004

⁷⁷ROY, 2002, s. 20-21

odlišně. Washington se soustředil na získání veřejné podpory v boji proti drogám. Bogotá v prezentaci PC zdůrazňovala ekonomický a sociální rozvoj, reformu soudnictví, úpravu ve vlastnictví půdy atd., které měly zajistit podporu a účast EU. Podle Joaquína Roye vycházela kolumbijská interpretace PC z doporučení španělských diplomatů, kteří si uvědomovali nepřijatelnost PC v americkém znění pro evropské země. Španělsko totiž PC od počátku podporovalo a obávalo se, že v případě odmítnutí PC v EU by se ocitlo v izolaci.⁷⁸

Přesto, že EU svou účast na PC v prohlášení z října 2000 odmítla, nebyl tento postoj založen na samozřejmém a jednohlasném postoji uvnitř EU. Např. komisař pro zahraniční záležitosti EU Chris Patten připustil, že je nelogické, aby akce EU směřovaly proti aktivitám navrženým v PC. Z tohoto prohlášení tedy vyplývalo, že Evropská komise by v podstatě byla ochotná koordinovat svůj postup v rámci PC. Jakékoli zapojení EU však Patten striktně podmínil dodržováním lidských práv a nutností zabývat se i ostatními zeměmi v regionu, na které měl, má, nebo potenciálně bude mít kolumbijský konflikt dopad. Protože samotné označení PC bylo přímo spojováno s militaristickým řešením kolumbijského konfliktu, přistoupil Patten k přejmenování tohoto plánu pro účely EU na Mírový proces. Zásadní nesouhlas s vyjádřením Pattena projevil Evropský parlament, který PC odmítal jako překážku pro jednání s ozbrojenými skupinami, zároveň nemohl přinést výrazné zlepšení v otázce dodržování lidských práv, protože zcela opomíjel roli *paramilitares*. Evropský parlament tedy trval na sestavení vlastního, evropského plánu pro Kolumbii, který by byl založen na zásadě urovnání konfliktu prostřednictvím mírových jednání a rozsáhlých reforem v oblasti sociální a soudní.⁷⁹

V Rezoluci Evropského parlamentu z března 2002 tedy EU odmítla podporovat vojenský přístup definovaný v PC a poprvé stanovila priority pro provádění své politiky v Kolumbii. Jejich součástí byly: podpora vládě práva, ochrana lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, boj proti příčinám násilí a pomoc osobám postiženým tímto násilím, ochrana biodiverzity a životního prostředí a podpora regionální integraci.⁸⁰

3.5 EU na rozcestí

Kolumbie se díky debatám nad PC dostala do středu pozornosti nejen USA a EU, ale také ostatních evropských i neevropských států, včetně nevládních organizací z celého světa. Situace v Kolumbii a její řešení se najednou staly urgentním problémem pro celou mezinárodní komunitu. Tento zájem však brzy opadl. Příčinou byla jak neústupnost USA jednat o změnách v PC, ale především vývoj mírových jednání mezi prezidentem

⁷⁸ROY, 2002, s. 21

⁷⁹ROY, 2002, s. 21-23 a 27-28

⁸⁰ROY, 2002, s. 28

Pastranou a FARC. Mezinárodní společenství čím dál více zneklidňovala podezření o činnosti FARC v demilitarizované zóně, prezident Pastrana rovněž čelil rostoucímu tlaku ze strany *paramilitares*, které využily toho, že veškerá pozornost kolumbijské vlády se soustředila na jednání s gerilami, k provádění svých aktivit.

Problémy, kterým čelila mírová jednání, paradoxně krátkodobě přispěly k posílení role EU. Na počátku roku 2001 se zdálo, že celý proces je odsouzen ke ztroskotání. FARC podmiňovaly pokračování jednání rozšířením jejich demilitarizované zóny, což kolumbijská vláda odmítala. Své stanovisko odůvodňovala nespokojeností s pokroky v mírových jednáních ze strany FARC, svou roli samozřejmě hrálo i podezření z nelegálních aktivit FARC prováděných na dosavadním demilitarizovaném území. Celá situace hrozila vypuknutím ozbrojeného střetu mezi vládou a jednotkami FARC. EU nasadila veškerý svůj potenciál k tomu, aby obě strany zasedly k jednacímu stolu a dosáhly dohody o pokračování mírových jednání. Pod příslibem, že EU poskytne další pomoc a zapojí se i do realizace projektů v demilitarizované zóně, dospěly obě strany k podpisu dohody z 20. ledna 2001. Obsahem této dohody bylo prodloužení příměří do dubna téhož roku, kdy měly gerily propustit všechny zadržované, což se mělo stát základem návratu k mírovým jednáním. EU se tak poprvé aktivně podpořila pokračování jednání mezi vládou a FARC a stala se přímým účastníkem mírového procesu.⁸¹

O to větší rozčarování přinesl další vývoj v Kolumbii. Na společném jednání FARC veřejně zpochybnil legitimitu kolumbijské vlády a jen několik dní poté unesl předsedu senátní mírové komise. Tato situace vedla prezidenta Pastranu k definitivnímu ukončení mírových jednání a pověření armády, aby se ujala kontroly nad demilitarizovanou zónou. Vzhledem k nasazení EU v obnově jednání jen měsíc před těmito událostmi bylo ztroskotání mírových jednání vnímáno jako ztroskotání evropské strategie řešení konfliktu. EU se tak dostala do situace, kdy byla pod tlakem vývoje v Kolumbii a zároveň v atmosféře války proti terorismu nucena revidovat svůj postoj ke kolumbijskému konfliktu.⁸²

Problematickým bodem se v rozhodování EU o dalším směřování v otázce Kolumbie stal terorismus. Otázkou bylo, zda označit všechny nelegální ozbrojené skupiny (tedy FARC, ELN i *paramilitares*) za mezinárodní teroristické organizace. V rámci EU se proti sobě stavěly dva přístupy - jeden zastoupený Španělskem jako předsedající zemí EU, druhý obhajovaný evropskými institucemi. Španělsko se již dříve postavilo za americký PC. Svou orientaci zahraniční politiky na USA vyjádřilo také v obhajování nutnosti zařadit FARC na evropský seznam teroristických organizací. Takový krok by vedl k harmonizaci postoje EU s postojem USA, což bylo dlouhodobým úsilím španělské vlády. K těmto

⁸¹ROY, 2002, s.10 - 11

⁸²ICG Latin America Briefing No.6 , 2004, s. 5

návrhům se však EU jako celek stavěla negativně. Svůj postoj obhajovala tím, že zařazení FARC a ELN na seznam teroristických organizací jen ztíží možnost obnovení jednání a výrazně tak poškodí EU jako mediátora mírového řešení konfliktu. V tomto sporu zvítězilo alespoň v prvním poločase stanovisko evropských institucí, které na počátku března 2002 rozšířily seznam teroristických organizací pouze o AUC. Toto rozhodnutí sklidilo velkou kritiku ze strany kolumbijské vlády, jejíž tlak podpořily samotné FARC masakrem více než sta lidí v Boyalá, který se udál přesně v den, kdy EU rozhodla o nezahrnutí FARC mezi teroristické organizace. Následné vyhlášení doživotního boje ze strany FARC vůči vládě jen potvrdilo nepravděpodobnost návratu k jednacímu stolu. Pod tímto tlakem tedy EU přistoupila ke změně svého původního stanoviska a FARC byly v červnu 2002 zařazeny na seznam teroristických organizací.⁸³

Formulaci evropské strategie však ztížil ještě další faktor – zvolení prezidenta Álvaro Uribeho v březnu 2002. Právě Uribeho politika demokratické bezpečnosti v EU vyvolávala obavy především kvůli jejímu dopadu na dodržování lidských práv a na kolumbijskou demokracii. Ani zahájení jednání s AUC se nesetkalo s příznivým ohlasem EU. Důvodem k tomuto postoji byla především obava, že jednotky odpovědné za 70% z celkového seznamu porušování lidských práv mohou z mírových jednání vyjít bez potrestání těchto činů. Tento závěr vyplýval nejen z výroků AUC, že odmítají strávit jediný den ve vězení, ale také z přímé reakce vlády na tento požadavek sestavením „*alternative sentencing bill*“, který tresty odnětí svobody za zločiny proti lidskosti nahrazuje např. omezením pohybu, nebo pracemi ve prospěch společnosti.

Vzájemné vztahy poškodil také důraz, jaký prezident Uribe kladl na vojenskou podporu ze strany mezinárodních aktérů, bez snahy hledat sblížení např. ve sféře sociální pomoci. Vzhledem k postoji EU k PC a k vojenskému přístupu k řešení konfliktu, došlo k výraznému ochlazení vzájemných vztahů – demonstrované kolumbijskou stranou redukcí svých diplomatických zastoupení. Tento stav trval až do Londýnské schůzky v červnu 2003. Jejím výsledkem byla dohoda mezi prezidentem Uribem a EU ohledně pokračování evropské spolupráce v realizaci projektů zaměřených na alternativní rozvoj, policejní spolupráci a humanitární pomoc. EU naopak deklarovala podporu úsilí kolumbijské vlády o rozvinutí fungujících státních institucí na celém území Kolumbie a mírovým jednáním za účasti OSN, občanské společnosti a nevládních organizací.⁸⁴

3.6 Evropská strategie postupu v Kolumbii

Schválení PC americkým Kongresem se pro EU stalo impulsem k formulaci

⁸³SANAHUA, 2003, s. 57-58

⁸⁴Grupo de Trabajo Union Europea. Policy Paper No. 4, 2001; London donors' meeting, 2003

společné pozice v Country Strategy Paper: Colombia 2001-2006⁸⁵, v němž PC znovu odmítla. Své stanovisko odůvodnila tím, že PC nesouvisí s mírovým procesem, což podle EU dokládá i fakt, že PC byl schválen jako plán na likvidaci nelegálních plodin a posílení kapacity kolumbijské armády.

Za prioritu svého angažmá v Kolumbii EU označila hledání míru prostřednictvím řešení příčin konfliktu, mezi něž zařadila sociální nerovnost a marginalizaci, extrémní chudobu, slabost státu a řešení situace obyvatel postižených konfliktem. Za nástroj evropské pomoci byly definovány prostředky finanční a ekonomické. Právě výhody v oblasti ekonomické pomoci (*GSP Drug Regime*) však byly v dokumentu označeny za nedostatečně využívané z důvodu neschopnosti kolumbijské strany plnit sanitární a fytosanitární standardy EU. O řešení této situace se však v dokumentu neuvažuje a podmínky vzájemného obchodu tedy zůstaly nezměněny. Ze strany EU se Kolumbii dostalo pouze doporučení, že má vyvinout větší snahu ve splnění těchto standardů. Přesto však EU nabízí Kolumbii pomoc práv v oblasti zahraničního obchodu, kde se chce podílet na budování institucí v odvětvích spojených s obchodem a na vytvoření rámce ke zlepšení domácího konkurenčního prostředí. Tato iniciativa dává tušit, že zlepšení konkurenceschopnosti je zaměřeno především na alokaci kolumbijských produktů na mimoevropské trhy.

Páteří evropského programu jsou tzv. *Peace Laboratories (PL)*– tedy regionální programy, které se soustředí na implementaci dohod uzavřených mezi stranami konfliktu; vytvoření zón mírové koexistence prostřednictvím posílení lokálních i občanských institucí; socio-ekonomický a alternativní rozvoj. V konkrétní podobě se jedná o budování a posilování občanské společnosti, realizace projektů zaměřených na udržitelný rozvoj na venkově, budování základní infrastruktury (zdravotní zařízení, školy,..) a posilování místních institucí. Projekt PL je založen na spolupráci mezi Evropskou komisí a kolumbijskou vládou, samotná realizace projektu však probíhá na lokální úrovni za účasti lokální vlády, nevládních organizací, občanských sdružení a civilního obyvatelstva. EU financuje zpravidla kolem 80% výdajů s podmínkou, že kolumbijská vláda zajistí alespoň minimální bezpečnost v daném regionu a bude se částečně podílet na financování programu.

Pozornost věnoval dokument i oblasti administrativní a soudní, když definoval potřebnost jejich reformy jako klíče k řešení strukturálního problému těchto institucí, jmenovitě jejich efektivity a výkonu spravedlnosti.

Od definování priorit EU však vedla poměrně dlouhá cesta k jejich realizaci. Jak již bylo uvedeno, svou roli v tom hrál vývoj po 11. září a události v samotné Kolumbii. EU

⁸⁵http://europa.eu.int/comm/external_relations/colombia/csp/02_06en.pdf

proto přizpůsobila svůj projekt těmto podmínkám – evropská finanční pomoc měla být čerpána ve dvou fázích, přičemž druhá část (ve výši 38% z celkového objemu 105 miliónů euro) měla být vyplacena na základě vývoje situace v Kolumbii po prezidentských volbách. Ještě za prezidenta Pastrany došlo k podpisu smlouvy o PL v regionu Magdalena Medio, rozšíření tohoto projektu i na další části země následovalo až na konci roku 2003, což reflektuje stav vzájemných vztahů po volbách v roce 2002. Tzv. druhá fáze PL již zahrnovala 3 regiony: Oriente Antioqueño, MacizoColombiano/Alto Patín a Norte de Santander, trvání projektu však bylo ve srovnání s prvním projektem zkráceno o rok na 7 let.

Ačkoli EU má v Kolumbii dobrou pověst právě pro snahu maximálně harmonizovat své projekty s ostatními mezinárodními agenturami a státy a zároveň prosazovat tzv. měkkou politiku, politika EU v Kolumbii zároveň usiluje o řešení konfliktu v rámci svých ekonomických zájmů, což může být příčinou neúspěchu projektů alternativního rozvoje i ekonomické pomoci. Jedná se především o požadavek na otevření kolumbijského trhu, zatímco Kolumbie má i nadále realizovat svůj zahraniční obchod v rámci systému GSP+, který není schopna využít kvůli striktním pravidlům stanovených EU.

Otevření trhu však implikuje i další problém, kterým je otázka konkurenceschopnosti. EU tento problém zdánlivě řeší, když navrhuje, aby se kolumbijské zemědělství specializovalo na pěstování exotických plodin (palmy africké, kaka, kaučukovníku), které mají ve srovnání s tradičními plodinami větší přidanou hodnotu. Pomineme-li fakt, že tato politika ohrožuje kolumbijskou potravinovou soběstačnost, je nutné si uvědomit, že tyto plodiny vyžadují plantážový způsob pěstování. Tato skutečnost naráží na problém hned v několika oblastech. Jestliže je tento program zaměřen pro malé zemědělce, není možné, aby se tito byli schopni uživit monokulturním pěstováním těchto plodin. Důvodem jsou nejen nedostatečné finanční prostředky, ale také problémy se skladováním, nebo nedostupností oblastí, kde by tento alternativní plán měl být realizován. Kolumbijští zemědělci by i nadále zůstaly pouze prvním článkem ve řetězci zpracování surovin a většina produkce by šla přímo na export pro další zpracování, což se jistě odrazí v ziscích u obou stran.⁸⁶ Otázkou tedy zůstává, zda chudí zemědělci budou schopni prostřednictvím pěstování těchto plodin získat dostatečné množství financí k nákupu základních životních surovin, resp. nakolik se jim přechod na pěstování legálních plodin ve srovnání s kokou a mákem vyplatí.

⁸⁶LOINGSIGH, 2005

Z Á V Ě R

Analýzou vývoje kolumbijského konfliktu s důrazem na období jeho internacionalizace v druhé polovině 90.let jsem dospěla k závěru, že internacionalizace řešení konfliktu spojovaná s nástupem prezidenta Pastrany, interpretovaným jako přelomový okamžik pro další vývoj konfliktu, neměla zásadní vliv na samotný konflikt a jeho řešení. Až na okázalou podporu, kterou Pastranově administrativě vyjádřila vláda USA i EU, totiž zůstalo zapojení obou aktérů velmi omezené. Příčinou byla nejen snaha prezidenta Pastrany mít hlavní roli v mírových jednáních s FARC a ELN, ale také nepřipravenost USA přizpůsobit se tomuto přístupu a neschopnost EU nabídnout koherentní politický plán pro tato jednání.

Za zlomové období pro hlubší zapojení EU a USA můžeme označit až období let 2000 – 2001. Představení Plan Colombia schváleného americkým Kongresem odstartovalo diskuzi o adekvátnosti navrhovaného řešení konfliktu a stalo se podnětem ke vzniku evropské strategie postupu v řešení situace v Kolumbii. V Country Strategy Paper EU definovala své priority spočívající v realizaci alternativních programů, budování infrastruktury a posilování role občanské společnosti a vládních institucí. Samotný Plan Colombia se však v souvislosti s vývojem na kolumbijské politické scéně stal spíše překážkou k dalšímu angažmá EU. Vývoj nastartovaný 11. zářím 2001 – vyhlášení války proti terorismu a následná válka v Iráku, vedl k odklonu americké administrativy od dalšího stupňování militarizace. Prioritou se stalo vítězství ve válce v Iráku, na kterou USA věnovaly většinu svých vojenských sil. Tato válka měla pro Kolumbii přínos v tom, že USA byly nuceny vzhledem k vývoji v Iráku přistoupit ke spolupráci s mezinárodním společenstvím. Tento okamžik lze interpretovat za přechod od amerického unilateralismu k multilateralismu, který zvětšil prostor pro zapojení mezinárodní komunity. Pro EU tedy znamenalo toto částečné stažení USA možnost širšího zapojení se do řešení kolumbijského konfliktu.

Jaké tedy byly důvody a motivy pro zapojení EU a USA v Kolumbii? Vzhledem k výše naznačené skutečnosti, že oba aktéři si po dlouhou dobu udržovaly odstup od přímého zapojení do konfliktu, omezoval se jejich zájem na otázku drog, resp. zastavení jejich dodávek na domácí trhy. V USA byl tento přístup založen na změně priorit zahraniční politiky vyplývající z ukončení studené války. Právě počátek 90.let umožnil, aby se americká zahraniční politika začala zabývat domácími problémy, jimž dominovalo užívání drog. Americké aktivity v Kolumbii se proto primárně orientovaly na zadržení dodávek drog a likvidaci produkce drog ve zdrojových oblastech. Problematika produkce a vývozu drog však byla stejně závažná pro EU jako pro USA, ačkoli ty důležitost drogové otázky pro EU bagatelizovaly.

Významným podnětem pro zapojení se stal také nárůst násilí ze strany ozbrojených uskupení, které ohrožovalo stabilitu celého regionu a tím i ekonomické zájmy obou hlavních aktérů. USA byly ve vývoji situace v Kolumbii zainteresovány především kvůli závislosti své ekonomiky na ropě, kterou z oblasti dovážely. Nestabilita regionu tedy znamenala možné ohrožení dodávek ropy z Venezuely, zároveň také znemožňovala využití potenciálu nalezišť ropy a zemního plynu v zemích CAN. Naproti tomu se EU ve vztahu ke Kolumbii orientovala převážně na oblast obchodní. Důvodem byla jak velikost, tak nenasycenost kolumbijského trhu, který by se potenciálně mohl stát významným odbytištěm pro evropské produkty.

Ačkoli byla snaha omezit produkci drog v Kolumbii společná oběma hlavním aktérům, nedošlo k harmonizaci postupu EU a USA. Důvodem byl fakt, že USA i nadále považovaly Latinskou Ameriku za sféru svého vlivu – nejen politicky, ale i ekonomicky. Z EU a USA se stali konkurenti, kteří své zapojení do kolumbijského konfliktu odvozovali od prosazování svých zájmů. Tento přístup byl charakteristickým pro období od počátku 90.let až do ztroskotání mírových jednání prezidenta Pastrany s FARC v únoru 2002 a následných problémů, kterým čelily USA v souvislosti s vývojem války v Iráku. Ztroskotání mírových jednání bylo vnímáno jako neúspěch politiky EU. Americká zahraniční politika byla na druhou stranu konfrontována s faktem, že vojenské vítězství není definitivním řešením problému, jak se ukázalo v případě Iráku. Právě tyto události se staly podnětem k diskusi o kooperaci a harmonizaci postupu obou aktérů.

Odpověď na otázku vlivu zapojení EU a USA na řešení kolumbijského konfliktu přinesla druhá analýza, která se zaměřila na formu zapojení a prostředky, které každý z aktérů zvolil. S ohledem na důležitost, se kterou americké veřejné mínění vnímalo problém zneužívání omamných látek a jeho dopadů a se kterou je v USA vnímána problematika dodávek strategických surovin, se USA rozhodly použít k prosazení svých zájmů armádu. Použití americké vojenské pomoci však bylo striktně limitováno na likvidaci drogové produkce v zemi, případně na skupiny kontrolující oblasti pěstování koky a máku a na přepravce drog. Toto omezení se stalo výrazným handicapem, protože neumožňovalo řešit problém propojení geril a *paramilitares* s drogovou produkcí a zároveň postihovalo nejslabší článek v produkci drog, drobné rolníky. Změna v použití americké pomoci přišla až s teroristickými útoky ze září 2001, kdy byly kolumbijské nelegální ozbrojené skupiny zařazeny na seznam teroristických organizací a v rámci války proti terorismu bylo možné proti nim použít americkou vojenskou pomoc.

Forma zapojení EU byla definována jako protiváha americké vojenské pomoci a soustředila se primárně na prosazování mírového řešení konfliktu. Evropská politika zdůrazňovala především nutnost řešit příčiny kolumbijského konfliktu, které spatřovala v

sociální nerovnosti a ekonomické nerozvinutosti oblastí, v nichž se soustředilo pěstování drog a které se staly sídlem geril a *paramilitares*. EU se tedy soustředila na realizaci alternativních programů, podporu socio-ekonomického rozvoje oblastí postižených konfliktem a pěstováním nelegálních plodin. Cílem evropské pomoci bylo zapojit do realizace projektů postižené obyvatelstvo i místní vlády a tím přispět k budování občanské společnosti.

Nakolik se tedy zapojení EU a USA odrazilo na řešení konfliktu? EU i USA se po dlouhou dobu odmítaly zapojit do samotného konfliktu, který považovaly za vnitřní problém Kolumbie. Dopadem tohoto přístupu bylo to, že EU i USA se v Kolumbii zapojovaly jen do míry, která odpovídala řešení dopadů situace v Kolumbii na domácí scéně. Forma zapojení obou stran tak do jisté míry odpovídala povaze jejich zájmů v Kolumbii, určujícím faktorem však byl potenciál každého z aktérů (vojenský v případě USA, politicko-diplomatický u EU) a politická ochota k jeho použití. Vzhledem k těmto okolnostem lze tedy shrnout, že pomoc ze strany EU a USA doposud nepřinesla zásadní posun v řešení konfliktu, ačkoli jí nelze odepřít dílčí úspěchy. Možná spolupráce a zkušenosti s dosavadní politikou praktikovanou ze strany EU i USA jsou však příslibem pro formulaci komplexní strategie řešení konfliktu v Kolumbii, která by mohla být základem pro jeho vyřešení.

Počet slov: 15 144, počet znaků: 106 084

RESUMÉ

Colombia has been dealing with the problem of illegal armed group for more than 40 years. For a long time these problems were not recognized neither by the Colombian government nor by the world community. It was the end of Cold War together with the beginning of globalization that made the worsening situation in Colombia more visible for both sides.

Although the United States did stress Colombia as a priority in their foreign policy it did not really helped the country to solve the problems. The problem was that the United States focused their attention just on the issue of drugs, specifically on destroying the crop and interception of the drugs in the transition areas. Due to this interpretation of the Colombian problem the American aid has become more and more militarized. This policy met with strong disapproval from the world community that strongly disagreed with the U.S. activity in drawing up the Plan Colombia. Also the division of tasks in Colombia that counted on military operation led by the U.S. and left all the other issues as a duty of the world community.

From the 1990s the EU decided to get involved in the affairs in Latin America. In the case of Colombia the EU was concerned about the drug issue and the human rights record. The first activities of the EU were to set up a High Level Special Dialogue on Drugs and the office of the European Commission in Bogota. The EU got more interested in Colombian conflict after the peace talks started in the second half of 1990s. But it was the American proposed Plan Colombia and the failure of Pastrana led peace negotiations with ELN and FARC that made the EU to formulate its agenda. The process of drafting the agenda was further complicated due to the terrorist attacks on 11/9 2001 and the declaration of the war against terrorist as these were the reasons why the U.S. put the guerilla groups on the list of international terrorist groups. Although the EU did not want to follow this policy the activities of FARC finally made it to do so. Still the EU insists, in the Country Strategy Paper: Colombia 2001 – 2006, on the peaceful solution to the conflict and stresses the importance of alternative development programs that will assure the lasting peace.

As the U.S are getting more involved in the war in Iraq, their attention towards Colombia is beginning to shrink which is according to many academics the opportunity for the European Union to take more decisive role in the Colombian conflict. The latest development in the field of international relations between U.S. and EU promises the possibility that they will be able to cooperate on solving the conflict in Colombia.

SEZNAM LITERATURY

OBEČNÉ ZDROJE

- *South America, Central America and the Caribbean 2005 : Regional Surveys of the World*. 13th edition. [s.l.] : [s.n.], 2005
- *CIAO Atlas: Historical Settings*. Maps and Country Information [online]. November 2005 [cit. 2006-01-20]. Dostupný z WWW: <http://www.ciaonet.org/atlas/countries/co_data_loc.html>
- *Council on foreign relations : FARC, ELN, AUC: Colombia, rebels*. [online]. November 2005 [cit. 2006-02-12]. Dostupný z WWW: <http://www.cfr.org/publication/9272/farc_eln_auc_colombia_rebels.html>

MONOGRAFIE NEPERIODICKÁ

- BARRY, Tom. *Recalling the Backyard Analogy*. Foreign Policy in Focus [online]. July 2001 [cit. 26-03-2006]. Dostupný z WWW: <<http://www.fpiif.org/commentary/2001/0107colombia.html>>
- FAZIO VENGOA, Hugo. *Spanien und Lateinamerika. Die Europäische Dimension der Beziehungen*. Iberoanalysen [online]. Oktober 2003 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibero-analysen.de/hefte/Ibero-Analysen%20Heft%2012.pdf>>
- GRAHAM, Tom; SCOWCROFT, Brent. *First Steps Toward a Constructive U.S. Policy in Colombia*. Council on Foreign Relations [online]. July 1999 [cit. 2006-03-26]. Dostupný z WWW: <www.cfr.org/publication/8700/first_steps_toward_a_constructive_us_policy_in_colombia.html>
- International Crisis Group (ICG). *Colombia: Will Uribe's Honeymoon Last?* Latin America Briefing [online]. 19 December 2002 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400856_19122002.pdf>
- International Crisis Group (ICG). *Colombia's Elusive Quest for Peace*. Latin America Report No.1 [online]. 26 March 2002 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400594_26032002.pdf>
- International Crisis Group (ICG). *Colombia: The Prospects for Peace with ELN*. Latin America Report No.2 [online]. 4 October 2002 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400790_04102002.f>
- International Crisis Group (ICG). *Colombia: President Uribe's Democratic Security Policy*.

- Latin America Report No. 6 [online]. 13 November 2003 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/06_colombia_uribe_dem_security.pdf>
- International Crisis Group (ICG). *Demobilising the Paramilitaries in Colombia. An Achievable Goal?* Latin America Report No. 8 [online]. 5 August 2004 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/08_demobilising_the_paramilitaries_in_colombia_an_achievable_goal.pdf>
 - International Crisis Group (ICG). *War and Drugs in Colombia*. Latin America Report No. 11[online]. 27 January 2005[cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/latin_america/11_war_and_drugs_in_colombia.pdf>
 - ISACSON, Adam; VAICIUS, Ingrid. *The „War on Drugs“ Meets the „War on Terror“*. International Policy Report. Center for International Policy [online]. February 2003 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z WWW:<<http://ciponline.org/colombia/0302ipr.pdf>>
 - LEECH, Garry. *Fifty Years of Violence*. Colombia Journal [online]. 1999 [cit. 2005-09-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiajournal.org/fiftyyearsofviolence.htm>>
 - LEECH, Garry (a). *U.S. Policy. From the Drug War to the Civil War*. Colombia Journal [online]. April 2000 [cit.2006-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiajournal.org/colombia7.htm>>
 - LEECH, Garry (b). *Plan Colombia. A Closer Look*. Colombia Journal [online]. July 2000 [cit. 2006-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiajournal.org/plancolombia.htm>>
 - LEECH, Garry. *Who are the Real Terrorists in Colombia?*Colombia Journal [online]. February 2006 [cit.2006-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiajournal.org/colombia229.htm>>
 - Grupo de Trabajo Union Europea. *Relaciones Colombia-Unión Europea. De la Incertidumbre política al Posicionamiento Estratégico*. Coordinado por SANÍN, Javier. Policy Paper No.4. Colombia Internacional[online]. Enero 2004 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiainternacional.org/Doc%20PDF/Polycypaper-4.pdf>>
 - Grupo de Trabajo Union Europea. *Las Relaciones Colombia – Unión Europea. Entre Luces y Sombras*. Coordinado por SANÍN, Javier. Policy paper No. 19. Colombia Internacional[online]. Enero 2006 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.colombiainternacional.org/Doc%20PDF/Policy-paper-19.pdf>>
 - PEČÍŇKA, Pavel. *Od Guevary k Zapatistům : Přehled, složení a činnost gerilových hnutí Latinské Ameriky*. Brno : Doplněk, 1998
 - *Plan Colombia. Should We Escalate the war on drugs?* CATO Institute Policy Forum[online]. Washington, 13th March, 2001 [cit.2006-02-10]. Dostupný z WWW:

<<http://www.cato.org/events/transcripts/010313et.pdf>>

- PRESTON, Charles P. *Drugs and Conflict in Colombia. A Policy Framework Analysis of Plan Colombia*. [s.l.], December 2004 [cit. 2006-03-05]. Virginia Polytechnic Institute and State University[online]. Vedoucí diplomové práce Alnoor Ebrahim, PhD. Dostupný z WWW: <<http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-12072004-112259/unrestricted/CPrestonPlanColombia10Dec.pdf>>.
- ROY, Joaquín. *Neither Plan Colombia, nor Peace Process : From Good intentions to high frustrations*. Working Paper Vol.2 No.7. Miami University – European Union Center [online]. June 2002 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW: <http://www.miami.edu/EUCenter/royworkingpaper_colombia.pdf>
- SHIFTER, Michael. *Latin American Policy and the Bush Administration*. Foreign Policy in Focus [online]. January 2001 [cit.2006-03-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.fpif.org/commentary/2001/0101latampolicy.html>>
- SMYTH, Frank. *Colombia's Blowback. Formerly CIA Backed Paramilitaries are Major Drug Traffickers Now* IN: Crime in Uniform. Corruption and Impunity in Latin America, TNI and Acción Andina, Cedob, Bolivia 1997. Dostupné z WWW:<<http://www.tni.org/reports/drugs/folder3/jelsma.htm>>
- TICKNER, Arlene. *U.S. Foreign Policy in Colombia. Bizarre Side Effects of the „War on Drugs“*. University of Notre Dame[online]. March 2001 [cit.2006-03-11], s.1-45. Dostupný z WWW: <<http://www.nd.edu/~kellogg/pdfs/Tickner.pdf>>()

MONOGRAFIE PERIODICKÁ

- ARNISON, Cynthia: La Degradación de un Plan. *Foreign Affairs En Español* [online]. Mayo 2001 [cit.2006-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.foreignaffairs-esp.org/20010501faenespcomment4728/cynthia-arnson/la-degradacion-de-un-plan.html>>
- GUAQUETÁ, Alexandra. Change and Continuity in U.S.-Colombian Relations and the War Against Drugs. *Journal of Drug Issues*. Winter 2005, Vol. 35, Iss. 1, s. 27-56
- ISACSON, Adam. Optimism, Pessimism and Terrorism. The United States and Colombia in 2003. *The Brown Journal of Foreign Affairs*. Winter/Spring 2004, Vol. X, Iss. 2, s.245- 255.
- ISACSON, Adam. Failing Grades: Evaluating the Results of Plan Colombia. *Yale Journal of International Affairs* [online]. Summer/Fall 2005 [cit. 2006-03-26], s. 138-154. Dostupný z WWW: <<http://americas.irc-online.org/am/770>>
- LOINGSIGH, Ó Gearóid. *Laboratorios de Paz de la Unión Europea. El Plan Colombia de Europa?* Revista Pueblos [online]. December 2005 [cit.2006-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.revistapueblos.org/IMG/pdf/laboratorios.pdf>>
- SOLANA, Javier. La UE y América Latina: Un Reencuentro Definitivo en la Era de la

Globalización. *Foreign Affairs en Español* [online]. Verano 2002 [cit. 2006-03-05]. Dostupný z WWW:<<http://www.foreignaffairs-esp.org/20020501faenespessay8486/javier-solana/la-ue-y-america-latina-un-reencuentro-definitivo-en-la-era-de-la-globalizacion.html>>

- SHIFTER, Michael. The United States and Colombia. Partners in Ambiguity. *Current History*. February 2000, Vol.99, Iss.634, s.51-55
- TICKNER, Arlene B. Colombia and the United States. From Counternarcotics to Counterterrorism. *Current History*. February 2003, Vol. 102, Iss.661, s.77-85
- ZIRNITE, Peter. The Militarization of the Drug War in Latin America. *Current History*. April 1998, Vol.98 , Iss.618, s.166-173

PRAMENY

- *Country Strategy Paper: Colombia 2001-2006* [online].[cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/comm/external_relations/colombia/csp/02_06en.pdf> (EU External Relations)
- *London donor's meeting* [online]. July 13, 2003 [cit. 2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.hchr.org.co/documentoseinformes/documentos/internacional/LondonDeclaration.pdf>> (Office in Colombia of the United Nations High Commissioner for Human Rights)
- *Plan Colombia: Plan for Peace, Prosperity, and the Strengthening of the State* [online]. March 2000 [cit.2006-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ciponline.org/colombia/plancolombia.htm>> (Center for International Policy)
- National Criminal Justice Reference System - <http://www.ncjrs.gov/htm/>

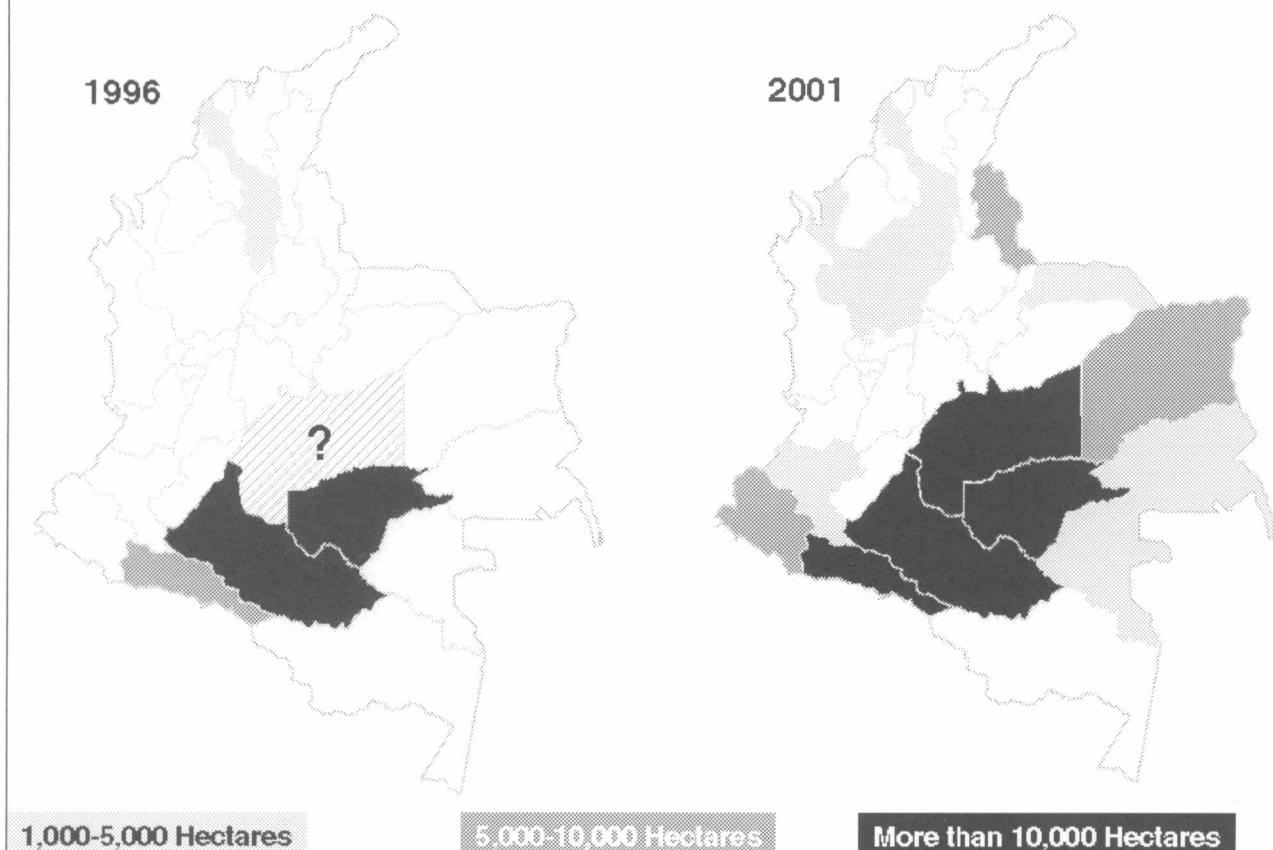
PŘÍLOHA 1 – Rozmístění nelegálních ozbrojených skupin v Kolumbii

ZDROJ: United Nation Environment Programme (UNEP) [online]; [cit. 2006-15-05]. Dostupný z WWW:<
<http://www.grid.unep.ch/product/map/images/co-guerillab.jpg> >

PŘÍLOHA 2 – Oblasti pěstování koky v Kolumbii (srovnání 1996 a 2001)

Departments where coca is grown in Colombia

ZDROJ: ISACSON, Adam; VAICIUS, Ingrid. *The „War on Drugs“ Meets the „War on Terror“*. International Policy Report. Center for International Policy [online]. February 2003 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z WWW:<<http://ciponline.org/colombia/0302ipr.pdf>>